

En sosiokulturell stedsanalyse av Tempe-Sorgenfri

Forord

Trondheim kommune skal i gang med en omfattende områdesatsing for bydelsområdet Tempe-Sorgenfri de neste ti årene fram til 2031. Det er en helhetlig satsing som skal bidra til en varig forbedring av tjenester og nærmiljøkvaliteter i området og bidra til at det blir et godt sted å leve, bo og vokse opp. Tempe-Sorgenfri bydelsområde består av delområdene Lerkendal, Sorgenfri, Tempe og Valgrinda. Dette er et større bydelsområde som allerede er delvis i endring og transformasjon.

Forarbeidet til områdesatsingen er ledet og utført av Trondheim kommune. Den sosiokulturelle stedsanalysen danner en del av kunnskapsgrunnlaget for områdesatsingen. Denne leveransen er utført våren 2022 av Rambøll Norge AS/Henning Larsen Architects AS (HLA) og NTNU Samfunnsforskning AS (NTNU Samforsk), samt Sentio Research AS som har hatt ansvaret for de digitale målingene knyttet til undersøkelsen. Prosjektmedarbeidere har vært Malin Loe, Ingeborg Semundseth og Kari Hovin Kjølle fra HLA, og Melina Røe og Rebekka Bruteig fra NTNU Samforsk. Arbeidet er utført i tett samarbeid med Trondheim kommune.

Datamaterialet i undersøkelsen er hentet fra et bredt utvalg av informanter gjennom digital innbyggerundersøkelse og intervjuer, workshops og ved tilstedeværelse i området. I tillegg er dokumenter som er tilgjengelig og relevant statistikk og data gjennomgått, samt relevante skriftlige kilder og litteratur. I samarbeid med Trondheim kommune er det gjennomført innbyggerverksted med kartregistreringer utført av innbyggere selv, gruppearbeid med utfylling av diagrammer og mulighet til å gi anonyme innspill. Det ble også gjennomført en digital omdømmeundersøkelse for innbyggere bosatt utenfor levekårssonen.

En stor takk til alle beboere og andre aktører som har bidratt med innspill og erfaringer gjennom deltakelse i arbeidsverkstedet "Tempesnakk" 09.06.22, i kartleggingsoppgaver, intervjuer, og spørreundersøkelser.

Trondheim 05.10.2022
Kari Hovin Kjølle, prosjektleder
Henning Larsen Architects AS

Innhold

1	Innledning	5
1.1.	Tema og grep	6
1.2.	Teori og begreper	6
1.3	Metode og datagrunnlag	8
1.4	Rapportens oppbygning	10
2	Om bydelen	12
2.1	Geografisk avgrensning	12
2.2	Historiske glimt	14
2.3	Planer og tidligere kartlegging	15
2.4	Funksjoner på Tempe-Sorgenfri	16
2.5	Demografi og levekår	18
2.6	Oppsummering	21
3	Hvordan oppleves Tempe-Sorgenfri av sine innbyggere?	23
3.1	Bomiljø og fellesskap	23
3.2	Flyttemønster og tilhørighet	25
3.3	Trygghet	26
3.4	Det bygde miljøet	28
3.5	Parker og grøntområder	28
3.6	Aktiviteter og møteplasser	29
3.7	Oppvekstmiljø	32
3.8	Transport og bevegelse	33
3.9	Oppsummering, hemmer og fremmer	35
4	Omdømme	37
4.1	Kjennskap til bydelen	38
4.2	Oppfatninger av bomiljøet	40
4.3	Aktiviteter og møteplasser	41
4.4	Transport og bevegelse	42
4.5	Oppsummering	42

5 Avslutning	44
5.1 Stedsbruk	45
5.2 Stedsinteresser	46
5.3 Stedsbilder og identitet	47
5.4 Veien videre	48
Referanseliste	49
Vedlegg	50
Vedlegg 1: Digital innbyggerundersøkelse utført av Sentio Research	
Vedlegg 2: Digital omdømmeundersøkelser utført av Sentio Research	
Vedlegg 3: Tabeller fra Levekårsrapporten Trondheim 2021	

1 Innledning

Bydelsområdet Tempe-Sorgenfri er ett av to områder hvor Trondheim kommune i en tiårsperiode fremover skal gjennomføre en områdesatsing. I denne sammenheng er bydelene Tempe og Sorgenfri definert som en levkårsone innenfor et geografisk omfangsrikt område med levkårsutfordringer. I området Tempe-Sorgenfri er hele eller deler av bydelene Lerkendal, Tempe, Sorgenfri og Valgrinda inkludert.

Tempe-Sorgenfri er et bynært område, med en meget variert bebyggelse, fra store høyblokker til klynger av småhus, næringsvirksomhet, offentlige bygg, bussterminal og et stort idrettsanlegg (Lerkendal stadion). Området avgrenses av Nidelva og friluftsområde langs elva, den trafikkerte vegen Omkjøringsvegen E6, linje for lokaltog og Nardoskrenten med villaer. Hovedinnfartsåren E6 inn til Trondheim sentrum danner en barriere midt gjennom området.

En områdesatsing er et virkemiddel for å bedre miljø, boforhold og levkår i et avgrenset geografisk byområde med store levkårsutfordringer. Denne type satsing er basert på et statlig og kommunalt samarbeid, og det viktigste formålet er å gjøre bydeler og områder med levkårsutfordringer til gode steder å leve, bo og vokse opp. Større velferdspolitiske grep er nødvendig for å nå de mål som settes, slik som innsats innen utdanning, sysselsetting og helse- og sosial velferd. Ved å utbedre nærmiljøet etter behov fra menneskene som bor i en levkårsone, er målet at selv de mest utsatte områdene i bydelen skal være trygge å bo og vokse opp i.

Målet med den sosiokulturelle stedsanalysen for Tempe-Sorgenfri har vært å få mer innsikt i årsaker til innbyggers opplevde livskvalitet i bydelen, hvordan det er å bo og leve her for et bredt utvalg av bydelens innbyggere. Rapportene Levkårsrapporten for Trondheim 2021 og Helseundersøkelsen i Trøndelag (HUNT) 2019 danner noe av grunnlaget for den sosiokulturelle stedsanalysen. Disse rapportene gir en oversikt over befolkningssammensetning, oppvekst- og levkårsforhold, miljøfaktorer, skader og ulykker, helse relatert atferd og helsetilstand i levkårszoner i Trondheim, men de mangler årsaker til forhold rundt levkår og innbyggers opplevelse av livskvalitet.

Den sosiokulturelle stedsanalysen har vært gjennomført i et relativt kort tidsrom og gir kun et begrenset bilde av det mangfoldige lokalsamfunnet Tempe-Sorgenfri, som stadig er i endring. Kunnskapen hentet gjennom undersøkelsen kan likevel bidra til å styrke beslutningsgrunnlaget for områdesatsingen, samt bidra til å sikre at utviklingen av bydelen er basert på lokale ønsker og behov. Resultatet av undersøkelsen kan på det viset være med på å danne grunnlag for innspill til mål, strategier og tiltak for Tempesatsinga, og være et bidrag til å sikre sosial bæreevne.

1.1 Tema og grep

Det finnes ulike forestillinger om Tempe-Sorgenfris kvaliteter, særtrekk og mangler som sted, og det vil være forskjellige synspunkter og meninger om hvordan denne bydelen skal utvikles videre. Innbyggernes bruk og oppfatning av bydelen varierer og påvirkes av blant annet alder, behov, interesser, kultur, bakgrunn og erfaringer. Stedet kan dermed forstås både som mentale og fysiske strukturer, og hvor de mentale finnes i innbyggernes oppfatninger (Ruud m. fl, 2007). Verktøyet sosiokulturell stedsanalyse brukes ofte for å få økt forståelse av et sted og hvordan det oppleves. Viktige temaer i en sosiokulturell stedsanalyse er bomiljø, fysiske kvaliteter og nærmiljø, tilhørighet og identitet, eksisterende stedsbilder, stedsbruk, samt stedsinteresser (Ruud m. fl, 2007).

Som et grep for oppgaven og utgangspunkt for analysen er følgende fem overordnede temaer utledet for undersøkelsen: Demografi, levekår og boforhold, nærmiljøkvaliteter, stedsbilder, stedsbruk, stedsinteresser.

For å frembringe systematisk, konkret og kvalitetssikret kunnskap, innenfor det avsatte tidsrom for gjennomføring av undersøkelsen, er det gjennomført et variert og tilpasset opplegg for datainnsamling med mål om å sikre den nødvendige dybdeinnsikten som Trondheim kommune har behov for.

Følgende problemstillinger er undersøkt:

- Hva er det som kjennetegner befolkningen i området?
- Hvordan bruker beboere og øvrig befolkning området, herunder hvilke steder/tilbud benyttes, hvordan benyttes de og av hvem?
- Hvilke tilbud setter befolkningen pris på, og hva savnes?
- Hva er områdets utfordringer og muligheter knyttet til sosiale og fysiske perspektiver?

Medvirkning er et sentralt element i sosialt bærekraftig områdeutvikling. En medvirkningsprosess er en måte å øke forståelse og bevissthet om et tema blant deltakere på, og samtidig kunne oppnå felles forståelse. Det kan lette arbeidet med avklaringer rundt forventninger til en områdesatsing. En medvirkningsprosess inviterer til deltagelse og involvering. Som en åpen prosess kan den bidra til økt forståelse for beslutningsprosesser og demokratiske prosesser.

Trondheim kommunes visjon var at ved å starte arbeidet tidlig med å motivere innbyggerne til å delta aktivt for satsingen i nabolaget sitt gjennom medvirkning, ville de samtidig starte det viktige arbeidet med å bygge tillit blant innbyggerne og troverdighet til områdesatsingen. Gjennom blant annet innbyggerverksteder er kommunens intensjon å motivere til medeierskap og skaffe ambassadører til satsingen.

1.2 Teori og begreper

Innbyggere det refereres til i denne undersøkelsen er innbyggere innenfor Tempe-Sorgenfri levekårssone om ikke annet er oppgitt.

Demografi, levekår og boforhold er tema knyttet til blant annet befolkningssammensetning, levekår, folkehelse, boligbehov, boligsammensetning, boligstandard, boligbygging og eierformer. Gjennomgangen av data er i hovedsak basert på tilgjengelig statistikk og data fra HUNT-undersøkelsene, SSB, samt annet relevant og tilgjengelig datagrunnlag. Hensikten har vært å gi en samlet fremstilling av dagens situasjon knyttet til hovedtemaene og problemstillingene.

Nærmiljøkvaliteter er både fysiske og sosiale nærmiljøkvaliteter, herunder sosial infrastruktur og offentlige rom. Det er undersøkt hvordan de ulike aktørene vurderer sine nærområder og tilbudene der, hva de ser som utfordringer og muligheter med de ulike kvalitetene og tilbudene i sitt nærområde. Tema som er undersøkt er innbyggernes opplevelse av trygghet, mulighet til aktivitet og deltakelse, møteplasser, bomiljø, parker og grøntområder, tilgjengelighet av nærmiljøtilbud for ulike beboere, fysiske og sosiale aspekter som kan påvirke opplevelsen av tilgjengelighet, transport og bevegelse.

Sted som begrep brukes både om sosiale og fysiske strukturer. Sted og hjemsted, det å føle seg hjemme kan være et sted i skogen, i parken, i gata eller i rommet mellom husene, eller innomhus i egen bolig. Det handler om opplevelsen av stedet og tilhørigheten til stedet, og at det gir mening (Norberg-Schultz, 1992). Er livet mellom husene borte, er stedet for kontakt med den sosiale omverdenen borte. Livet i og mellom husene danner rammen for naboskap og fellesskap, for nødvendige aktiviteter, valgfrie aktiviteter og sosiale aktiviteter (Gehl, 1980).

Stedsbilder av Tempe-Sorgenfri som finnes hos ulike informanter vil være forskjellig, blant de som bor i bydelen, men også de som bor utenfor. De ulike informantenes ståsted og interesse vil påvirke hvordan de opplever stedet. Hvilken mening de tillegger stedet påvirker hvordan de bruker stedet. Oppfatningen av stedet er avgjørende for den enkeltes identitet og tilhørighetsfølelse, eller følelse av utenforskap og utestenging. Dette igjen påvirker innbyggernes velferd.

Som for andre steder og områder er forståelsen av Tempe-Sorgenfri blitt til som et resultat av maktrelasjoner over tid og hvem som har hatt størst innvirkning på definering av området (Ruud m.fl., 2007). En skiller mellom de som påvirker byutviklingen og de som blir påvirket av den. Enkelte aktører har hatt større innvirkning på myter og holdninger til stedet, det å definere hva som er utfordring og problemer som trenger løsning, samt hva som kan bidra til å gi retning for utviklingen. Forståelsen av hva som skal til for å utvikle Tempe-Sorgenfri i «riktig» retning, vil avhenge av demokratiske prosesser før og under planlegging, og spesielt politiske føringer og beslutninger.

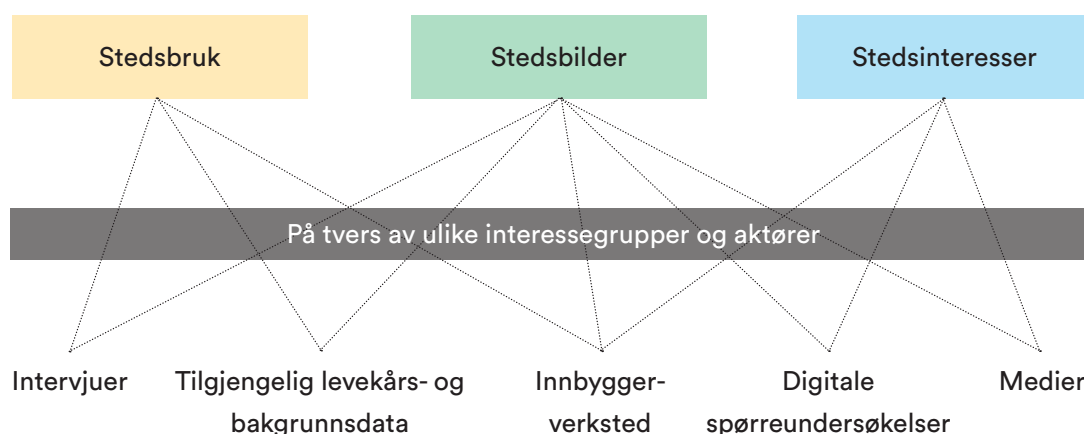
Stedsbruk handler om bruken av stedet. Hvilke tilbud som benyttes er undersøkt, herunder hvem som benytter hvilke tilbud, på hvilke måter og hvor ofte, hvordan ulike tilbud vurderes, hva som eventuelt er barrierer for bruk og hvilke tilbud som etterlyses eller savnes.

Stedsinteresser handler om oppfatninger en person har av et sted og henger tett sammen med hvilket ståsted, eller interesser, vedkommende har. Innledningsvis i undersøkelsen ble det foretatt en kartlegging av hvilke aktører som finnes i området, og hvem som bør inngå som informanter og studieobjekter i undersøkelsen. Ulike aktører kan ha sammenfallende eller divergerende forståelser for hva et sted er (Ruud m.fl, 2007).

Tempe-Sorgenfri og tilgrensende områder har vært, og er fortsatt, gjenstand for by- og stedsutviklingsprosjekter. Slike prosjekter kjennetegnes ofte av ulike konfliktlinjer, hvor mer marginale stemmer tradisjonelt i mindre grad har kommet til ordet. Avdekking av både mulige felles mål og av konfliktlinjer kan her bidra til et grunnlag for å imøtekomme befolkningens boligbehov, sikre og utvikle relevante nærmiljøkvaliteter ved byutviklingsprosjekter. Det kan også motvirke gentrifisering, som i transformasjon av deler av bydelen fører til at den opprinnelige befolkningen presses ut av området. Et nabolag gentrifiseres når nye beboere kommer inn med sine verdier og sin estetikk.

Basert på kartleggingen vil vi gjøre en analyse av de ulike aktørene basert på kategorisering av hvilken rolle de har knyttet til stedsutviklingen, samt hvilken posisjon de har i lokalsamfunnet. Vårt mål er å gi alle grupper som vil bli påvirket av en områdesatsing en mulighet til å være i posisjon til å påvirke stedsbilder, utfordringer og muligheter og ønsker for fremtidig utvikling.

Figur 1: Metodetriangulering

1.3 Metode og datagrunnlag

For å sikre både bredde- og dybdekunnskap, er det brukt flere kilder og metoder i datainnsamlingen.

Det har vært gjort en gjennomgang av tilgjengelige levekårs- og bakgrunnsdata (statistikk og bakgrunnsinformasjon). Det ble invitert bredt til innbyggerverksted (workshop), nøkkelpersoner i området har organisert treffpunkt mellom deres brukergrupper og konsulentgruppen, det ble utviklet og sendt ut en digital innbyggerundersøkelse via sms, og det ble også utviklet en digital omdømmeundersøkelse om Tempe-Sorgenfri sendt ut til et utvalg av innbyggere i Trondheim forøvrig.

Gjennom både kvalitative og kvantitative metoder er det lagt vekt på å nå også de "stille stemmene". Dette kan være minoritetsspråklige, nyankomne flyktninger, studenter som er bosatt, men ikke folkeregistrert i området, og personer som ikke deltar i møter eller som i liten grad bruker digitale verktøy. Representanter i ressursgruppen, etablert av kommunen, bidro med å komme i kontakt med aktuelle informanter. Datainnsamlingen foregikk i en periode på tre måneder.

Gjennom undersøkelsen har det vært fokus på hvordan innbyggerne selv beskriver Tempe-Sorgenfri, og hva de framhever som styrker og svakheter i bydelen.

1.3.1 Utvalg av tilgjengelige levekårs- og bakgrunnsdata

Det er gjort en gjennomgang av tilgjengelige data som historikk, analyser av kart og kartdata fra ulike databaser, samt observasjoner av funksjoner og det fysiske miljøet.

Rapporten Levekår og folkehelse i Trondheim kommune 2021 (Trondheim kommune, 2021), registerdata fra Statistisk sentralbyrå og fra HUNT4 Helseundersøkelsen i Trøndelag (HUNT Forskningscenter, 2021) er gjennomgått og presenteres i denne rapporten.

Drop-in intervjuer ved vaffelvogna i området

Foto: Ukjent

1.3.2 Innbyggerverksted

Trondheim kommune inviterte bredt gjennom ulike kanaler til innbyggerverkstedet "Tempesnakk" på Tempe Helse og velferdssenter 09.06.22. Hensikten var todelt; å informere innbyggere på Tempe-Sorgenfri om den kommende områdesatsingen, samt å skape et møtested og en arena for uformelle samtaler mellom ulike deltakere og aktører, og samtidig skaffe innsikt i innbyggernes opplevelse av tilhørighet, trivsel og fellesskap i nabolaget. Innbyggerverkstedet var et samarbeid mellom Trondheim kommune og konsulentgruppa, som sto for planleggingen og gjennomføringen av forskjellige aktiviteter utført av deltakerne individuelt og i gruppe.

Det ble gitt konkrete individuelle-, gruppe- og plenumsoppgaver. Det ble også kartlagt hvilke byrom de bruker, misliker og setter pris på. Gjennom gruppeoppgaver fikk deltakere diskutere:

- Hva er viktig i et nabolag?
- Hvordan opplever du nabolaget i dag?

Det var også lagt opp til individuelle kartoppgaver / dialogverktøy (Star og Griesemer, 1989) der deltakerne fikk følgende spørsmål:

- Hvor oppholder du deg på Tempe-Sorgenfri?
- Hvor beveger du deg på Tempe-Sorgenfri?
- Hvor ligger gode og dårlige byrom på Tempe-Sorgenfri?

I tillegg var det en individuell oppgave der deltakerne kunne skrive hva de synes kjennetegner Tempe-Sorgenfri og legge i en postkasse.

Erfaringen fra innbyggerverkstedet er at metoder gir utfyllende informasjon innenfor et relativt kort tidsrom, samt at det kan bidra til engasjement og motivasjon for områdesatsingen blant deltakerne. Det kombinerte informasjonsmøtet og arbeidsverkstedet bidro til at:

- Deltakerne opplevde å bli sett og hørt – de kunne fortelle og gi innspill om viktige temaer og kvaliteter som har betydning for å bo og leve, og bevege seg i bydelen.
- Deltakerne ble gitt muligheter til medvirkning og oppmuntret til å ta medeierskap til en prosess for å utvikle Tempe-Sorgenfri til en bydel å være stolt av. En tillit til områdesatsingen ser ut til å være etablert.
- Det ble samlet data til kunnskapsgrunnlaget for områdesatsingen.

1.3.3 Fokuserede intervjuer, uformelle samtaler og observasjon

Det ble gjennomført flere fokuserte intervjuer i området for å få fram en variasjon av innbyggerstemmer. Teorien viser at intervjuer omhandler ofte mer avgrensede temaer enn for eksempel i et dybdeintervju (Tjora, 2017). Det ble blant annet invitert til drop-in-intervjuer inne på Maxbygget på Tempe, hvor 15 personer møtte.

Representanter fra konsulentgruppen var tilstede en hel dag ved kommunens rullende infotorg (campingvogn) kalt «Vaffel & Info» for å møte beboere i området. Der ble det gjennomført 20-30 samtalelignende intervjuer.

For å nå flere barnefamilier gjennomførte vi også fokuserte intervju med seks foreldre i en barnehage hvor invitasjon til foreldre ble sendt ut på norsk, engelsk og tigrinja. Det ble benyttet tolk i disse intervjuene.

Det ble gjennomført gruppeintervju med ti deltakere på aktivitetstilbud for eldre ved Tempe helse- og velferdssenter.

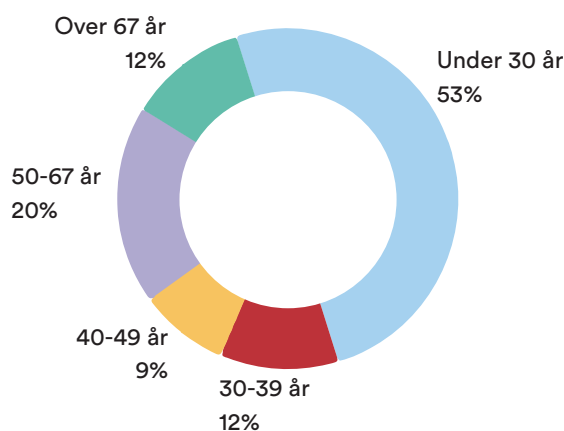
Det ble gjennomført flere uformelle samtaler med ulike ressurspersoner og innbyggere gjennom tilstedeværelse i området. I tillegg deltok deler av konsulentgruppen i et stormøte med områdets ressursgruppe.

Befaringer og tilstedeværelse ga god informasjon om innbyggere og området.

Bilde fra innbyggerverkstedet Tempesnakk 09.06.22.

Foto: Trondheim kommune

Figur 2: Fordeling etter alder, deltakere på spørreundersøkelsen

1.3.4 Digital innbyggerundersøkelse

En digital innbyggerundersøkelse ble sendt ut på SMS til et tilfeldig utvalg av 1019 innbyggere som er folkeregistrert innenfor Tempe-Sorgenfri levekårssone. I tillegg ble det trykket plakater og flyers med lenke til undersøkelsen. Plakatene ble hengt opp rundt i området og distribuert under intervjuer og diverse møter med innbyggere. Undersøkelsen ble gjennomført i perioden april-juni 2022. Det kom inn totalt 337 svar¹ fra personer bosatt i bydelen i alderen 19 år og eldre (figur 2). Ut ifra antall som fikk tilsendt innbyggerundersøkelsen er svarprosenten ca. 33%.

1.3.5 Digital omdømmeundersøkelse

Det ble utarbeidet en omdømmeundersøkelse som skulle nå ut til personer som ikke er bosatt i levekårssonen Tempe-Sorgenfri. Gjennom denne undersøkelsen var målet å få vite noe om hva personer som ikke er bosatt på Tempe-Sorgenfri mener om området. Et tilfeldig utvalg av Trondheims befolkning (4987 personer) fikk tilsendt SMS med lenke til en digital omdømmeundersøkelse. Undersøkelsen ble gjennomført i april 2022. Det kom inn totalt 781 svar fra personer i alderen 20 år og eldre som er bosatt i Trondheim kommune. Ut ifra antall som fikk tilsendt omdømmeundersøkelsen er svarprosenten ca. 16 %.

1.3.6 Medier

Omtale i media er med på å skape stedsbilder og påvirker grupper og enkeltpersoners oppfatning av seg selv og andre. Noen søk i lokalaviser og andre medier etter saker om Tempe-Sorgenfri er blitt utført og brukt i analysearbeidet.

¹Det er åpne tekstfelt i undersøkelsen, der det har kommet inn svært mange og detaljerte svar og med forslag til fremtidige løsninger. Disse tekstfeltene fyller ut data fra innbyggerverksteder og fokuserte intervjuer.

1.4 Rapportens oppbygning

I andre kapittel i rapporten presenteres et utvalg av tilgjengelig data om det geografiske området som inngår i levekårssone Tempe-Sorgenfri. Eksisterende bakgrunnsdata om Tempe-Sorgenfri gjennomgås, som oppsummering av data hentet fra Lvekårsrapporten for Trondheim 2011 og Helseundersøkelsen i Trøndelag (HUNT) 2019. Videre omhandler kapitlet historiske glimt som har bidratt, og bidrar, til å forme forestillinger og bilder av Tempe-Sorgenfri, fysiske strukturer og ulike funksjoner i bydelen.

I tredje kapittel presenteres resultat fra innbyggerundersøkelsen, og hvordan Tempe-Sorgenfri oppleves av sine innbyggere. Dette er kartlagt blant annet gjennom en digital spørreundersøkelse, intervjuer og innbyggerverksted. Innbyggerne ble spurt om hva de opplever som barrierer i bydelens utforming, fysiske styrker og svakheter, og hva som oppleves som gode og

viktige egenskaper ved fysiske og sosiale møteplasser. Kapitlet avsluttes med en oppsummering og en oversikt over viktige tema og faktorer som hemmer eller fremmer bokvalitet på Tempe-Sorgenfri.

I fjerde kapittel presenteres resultatet fra Omdømmeundersøkelsen gjennomført med et tilfeldig utvalg beboere i Trondheim utenfor Tempe-Sorgenfri. Kapitlet avsluttes med en oppsummering som sammenstiller resultatet.

I femte kapittel sammenfattes og sammenlignes resultat fra undersøkelsene, også opp mot datagrunnlaget. Innhentede data er strukturert og samlet tematisk under de tre hovedtemaene stedsbilder, stedsbruk og stedsinteresser. Avslutningsvis er innspill og anbefalinger til videre prosess listet.

Bildet er fra innbyggerverkstedet Tempesnakk 09.06.22.
Foto: Trondheim kommune/Mathias B. Jensen

2

Om bydelen

I følgende kapittel presenteres et utvalg av tilgjengelige bakgrunnsdata for Tempe-Sorgenfri levekårssone. Kapittelet tar for seg stedets avgrensning, kort om historisk utvikling, funksjoner i området, demografi og levekår.

2.1 Geografisk avgrensning

Området **Tempe-Sorgenfri** er i denne undersøkelsen definert og avgrenset til levekårssonen Tempe-Sorgenfri. I 2021 la Trondheim kommune frem rapporten Levekår og folkehelse i Trondheim kommune 2021 med oppdatert levekårsstatistikk for Trondheim kommune. I prosessen med å lage denne levekårsundersøkelsen ble tidligere levekårssoner reviderte, og det har kommet til nye soner og endringer i grensene som følge av dette.

Levekårssonene er opprettet ved å slå sammen flere grunnkretser, som er de minste geografiske enheter hvor det finnes offentlig statistikk om befolkningen. Inndelingen av levekårssonene fulgte følgende prinsipper; har et befolkningstall på 2000-5000, henger naturlig sammen via kommunikasjonsårer, er avgrensede steder hvor befolkningen føler en tilhørighet, er et strøk preget av homogene bygninger og bomiljø, og følger skolekretser så langt det er mulig. Det er etter disse kriteriene området Tempe-Sorgenfri, som vist på neste side, er konstruert. Tidligere var området del av Nardo levekårssone.

Tempe-Sorgenfri ligger 2 kilometer sør for Midtbyen i Trondheim kommune, og befinner seg på begge sider av hovedinnfartsåren E6 som går inn mot bysentrum. Mot nord grenser bydelen mot Elgeseter, hvor store byutviklingsprosjekter er under planlegging. Mot vest grenser bydelen mot Nidelva, og mot øst er grensen mot levekårssonen Nardo. Sør er levekårssonen avgrenset av E6 Omkjøringsveien. Tempe-Sorgenfri levekårssone har et innbyggertall på **1892**, i ifølge SSBs statistikk fra 2018.

Levekårssonen består av delområdene **Tempe, Sorgenfri, Lerkendal og Valgrinda**. Det er boliger i alle delområdene på Tempe-Sorgenfri, både blokkbebyggelse med borettslag og utleieboliger, eneboliger og trehusbebyggelse. Levekårssonen blir omtalt som en "bydel" i denne rapporten, selv om de ulike delområdene også gjerne refereres til som egne bydeler i Trondheim.

*Avgrensning for Tempe-Sorgenfri
levelkårssone.*

*Bydelen består av delområdene
Lerkendal, Sorgenfri, Tempe og
Valgrinda.*

0 100 200 300 400m

2.2 Historisk glimt

Tempe-Sorgenfri består av flere delområder som har utviklet seg gjennom lang tid. Området har i dag sentrale funksjoner som har lange røtter i området, slik som Siemens og Tempebanen. Før 1900-tallet var området del av landsbygda i Strinda kommune (Trondheim kommune, 2012, s. 8). Paulinegaard, Valgrinden, var et tidligere gårdsbruk mellom nåværende Valgrindveien og Peder Østlunds veg, øst for S.P. Andersens veg. Paulinegård ble fradelst Elgeseter i 1791 som bygselplass. Kjøpmann Carsten S. Due kjøpte i 1804 en parsell som han kalte Paulinegård etter hans kone. Dette ble senere navnet på eiendommen da Valgrinden og Paulinegård ble slått sammen. I 1923 overtok Den Norske Handelsbank, men banken gikk konkurs og Trondheim kommune overtok. Eiendommen er nå oppdelt og husene er revet (Strinda historielag, 2020).

Delområdet Tempe har sitt opphav i Tempe gård, som ble fradelst Elgeseter gård i 1806. Gården ble i 1888 delt i to, Tempe vestre og Tempe østre. Eiendommene ble etterhvert delt opp til veier og kirkegrunn, og rett etter 1900 kom den første boligbebyggelsen til. Den gamle restaurantbygningen fra forlystelsesstedet Hjorten, ble oppført på Edwardsminde i 1898. Det er dette området som blant annet Tempe kirke ligger i dag (Strinda

Illustrasjon 4: Størenbanen

Foto: strindahistorielag.no

Lerchendal gård i forgrunnen til venstre, deretter Klæbuveien og bydelen Tempe bak denne.

Foto: strindahistorielag.no

historielag, 2021).

Sorgenfri var en parsell av Elgeseter, og ble fradelst i 1814. Navnet Sorgenfri har sitt opphav fra tidligere eiendom sørvest for Lerkendal, på østsiden av Holtermanns veg. Lerkendal er et område som historisk sett ligger delvis innenfor levekårssonen Tempe-Sorgenfri. Hovedbygningen fra Lerchendal gård er fra slutten av 1700-tallet, og ligger rett nord for Tempe-Sorgenfri.

I 1864 åpnet Størenbanen med jernbanetrase som gikk fra Prinsens gate, nedover Elgeseter gate og Holtermanns veg, og krysset Nidelven ved Sluppen. Etter at jernbanen ble omlagt i 1884 ble traseen brukt som veg til byen.

Mellom årene 1900-1950 ble det bygget flere boliger i området, og det er tydelig at det er mye lokalt initiativ i denne perioden for å skape nye aktivitets- og møteplasser. Tempebanen ble grunnlagt i 1925 av Sportsklubben Frem. Her ble det arrangert internasjonale hastighetsløp for biler, motorsykler og hester helt fram til 1950. I senere tid er det ballidrett som har tatt over. Sorgenfri gressbane ble på 1920-tallet anlagt av Sportsklubben Brage. En av klubbens store sønner var friidrettsutøveren og mellomdistanseløperen Hjalmar («Hjalle») Johannessen. Banen ble etter hvert Trondheims hovedarena for fotball, og cupfinalene i 1924 og 1934 ble spilt her. Gressbanen ble ødelagt under 2. verdenskrig, og i 1947 ble Lerkendal stadion innviet. En annen stor begivenhet tidligere i denne perioden var da det første flyet som ble fløyet til Trondheim landet i området, på Edwardsminde i 1913. Den skulle lande på en fotballbane, men motoren fusket og flyet landet uskadd i åkeren (Strinda historielag, 2015).

Fra 1950-tallet startet industrien å etablere seg i området, særlig i de sydlige delområdene. Opprinnelig var det planlagt hageby på Sorgenfri, men i 1960-årene ble sporene etter området regulert til industri og en kan fortsatt se industriens viktige rolle i bydelen. Sivilforsvarets beredskapslager ble bygget ved Tempevegen i 1959. Fjellangergården med kontorer ble bygget i 1960, Trafikkselskapet etablerte seg på Sorgenfri i 1961 og Siemens i 1962. Langs Sorgenfrivegen og Tempevegen ble det etablert ulike typer produksjons- og transportbedrifter. I 1966 ble Holtermanns veg utvidet og mange bolighus ble revet. På 1990-tallet ble tre høyblokker og en lavblokk på fire etasjer, med til sammen ca. 450 leiligheter bygget på Tempe. Disse eies av Frost Eiendom. I området ligger også Tempe kirke som ble innviet på 1960-tallet, og butikkcenteret «Max-bygget» fra 1987.

2.3 Planer og tidligere kartlegging

Tempe-Sorgenfri er en bydel under utvikling og det foreligger flere planer og prosjekter her som vil endre området de kommende årene:

- Det er flere planinitiativ i området.
- Arbeid med områdeplan pågår.
- Ola Frosts veg: Eksisterende parkeringsareal på bakkeplan skal erstattes med et nytt boligbygg på 17 etasjer, med ca. 170 enheter og lokaler til fellesfunksjoner, samt felles uterom for beboere i eksisterende og nye boliger.
- Reguleringsplan øst for Lerkendal er igangsatt.
- Valgrinda, ett av de varslede 5 planområdene for Campusplanene, ligger innenfor bydelen.

I årenes løp er det gjennomført ulike kartlegginger av levekårssonen Tempe-Sorgenfri, med en rekke stedsanalyser, utredninger og registreringer. Dette arbeidet er tatt med som bakgrunn i utarbeidelsen av denne rapporten. Følgende dokumenter har vært relevante i arbeidet med denne rapporten:

Eksisterende analyser/kartlegging

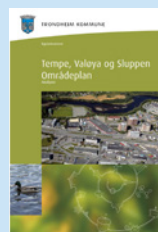
Stedsanalyse Bycampus,
av Trondheim kommune
06.05.2019

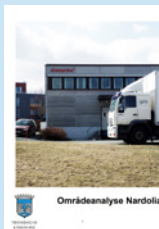
Beboerundersøkelse, av Frost
Eiendom 2021

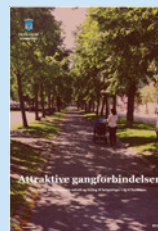
Analyse av boligsituasjon
for studenter i Trondheim,
av Study Trondheim
30.04.2018

Tempe, Valøya og Sluppen,
Områdeplan, analyser, av
Byplankontoret 21.02.2012

Områdeanalyse Nardolia,
av Trondheim kommune
23.11.2015

Attraktive gangforbindelser
Bycampus, av Trondheim
kommune 2017

Tempeområdet, forstudie
av trafikk, byroms og
grønnstruktur, av Asplan
viak 08.09.2010

Barnetråkk Tempe, 2022

Studentundersøkelser, 2022

2.4 Funksjoner på Tempe-Sorgenfri

Tempe-Sorgenfri er i dag et område bestående av boliger, industri og næringsvirksomhet, hotell, idrettsanlegg, tursti, kirke og offentlige bygg. I følgende delkapitler har vi beskrevet de mest fremtredende funksjonene i området.

2.4.1 Industri og næringsvirksomhet

I området finnes ulike industri- og næringsvirksomheter, herunder Trondheim bydrifts virksomheter på Valøya og flere virksomheter sørover langs Holtermanns veg. Der finnes blant annet verksted, elektriker, bilutleie, og ulike forhandlere. Rørleggerbedriften K. Lund har røtter tilbake til 1874 i byen og eier aksjemajoriteten i Tempe VVS, med butikklokaler ved Holtermanns veg. Busselskapet AtB er også en sentral aktør i området, de har en stor tomt ved Holtermanns veg. Videre er Max-bygget et nærsenter som ligger sentralt på Tempe og som huser kontorlokaler, matbutikk, apotek, frisør og enkelte butikker.

Trondheimsporten ligger sentralt på Tempe-Sorgenfri og er et offentlig kontor på 15 etasjer som inneholder kontorplasser for blant annet Trondheim kommune, NAV, Helseidrettskontoret og Trøndelag fylkeskommune. Siemens holder til på delområdet Sorgenfri, der de har store produksjons- og kontorlokaler. I dette delområdet finnes også blant annet Max SPILL Tempe, kvinnehelsesenteret House of Femme, Klinikk for Alle med fysioterapi og kiropraktor, og billettsystemsbedriften Hoopla.

Frost Eiendom er Trondheims største private boligutleier og er en viktig aktør på Tempe. Frost Eiendom eier fire eiendommer med til sammen 501 leileiligheter i Ola Frosts veg 1-4. De eier også Nærbyen 24/7 med 157 leie-leiligheter, som ligger på Sorgenfri. Frost Eiendom arrangerer ulike aktiviteter for sine beboere i området gjennom året.

2.4.2 Restaurant- og servicetilbud

Det finnes noen serveringsteder innenfor levekårssonen Tempe-Sorgenfri. Restauranten Kompis og Bartepizza ligger ved Sorgenfriveien, og Domino's Pizza ved Lerkendal stadion. Bydelskafeen ved Tempe helse- og velferdssenter er også åpen for alle. Konferansehotellet Scandic Lerkendal tilbyr også matservering og bar, hovedsakelig for hotellets gjester. Videre finnes det tre matbutikker i området, Rema 1000, Kiwi og Coop Extra.

MAX-bygget nærsenter

Foto: max-bygget.no

Trondheimsporten huser offentlige kontorer

Foto: ARCArkitekter.no

Rema 1000 og Bartepizza ligger i Trondheimsporten 2

Foto: vollarkitekter.no

2.4.3 Kunst, kultur og samlingspunkter

Tempe helse- og velferdssenter er for noen innbyggere et sentralt samlingspunkt, hvor det finnes bydelskafe og flere ulike aktiviteter. Det finnes en atelier ordning som er tilknyttet helse- velferdssenteret. Det er en to årig sosial kontrakt, som tildeles etter søknad. De to atelierene er gratis, mot at kunstnerne bidrar inn mot fellesskapet og beboerne på HVS. Videre er Tempe kirke et sentralt møtepunkt. Kirken tilbyr en rekke fritidstilbud til innbyggerne i nærområdet. Bitfix gaming og e-sport ligger i ett av industribyggene i Tempeveien. De har fokus på gaming, teknologi, friluftsliv og sosialisering, og har e-sportslag, drop-in og åpne møteplasser.

2.4.4 Parker og grøntområder

Det finnes grøntområder på ulike steder innenfor Tempe-Sorgenfri levekårssone. Grønnstruktur finnes hovedsakelig mellom Ola Frosts veg og Nidelva, og lekeplasser finnes særlig rundt høyblokkene på Tempe. Rundt Tempe kirke finnes det også noe grøntarealer. Nidelva med sidearealer er et av Trondheims viktigste grønt- og vassdragsområder. Elverommet er viktig for biologisk mangfold, og for rekreasjon med tursti, idrettsanlegg og fiskemuligheter. Nidelvstien er en turvei for gående og syklende.

Tempe helse- og velferdssenter med grøntarealer

Foto: Tempe helse- og velferdssenter

2.4.5 Aktiviteter og idrett

Det ligger flere fotballbaner og idrettsparker innenfor Tempe-Sorgenfri levekårssone. Tempebanen ligger ved Nidelva og har to fotballflater (en vintervarm), håndballhall og klubbhus. Hovedsportsklubben i området er Nidelv IL som driver med fotball, håndball, friidrett, ski, innebandy og vektløfting. Nord i levekårssonen ligger Lerkendal stadion og flere treningsbaner er tilegnet Rosenborg ballklubb.

Av andre aktivitetstilbud finnes det blant annet to treningsentre på Lerkendal og Sorgenfri, og kajakkklubben som ligger ved Tempebanen. På Tempe helse- og velferdssenter er det i perioder tilbud om seniordans. Noen av danseaktivitetene er/har vært et samarbeid mellom Kulturenheten seniorkultur og DansIT. Som tidligere nevnt har området også e-sportklubb ved Bitfix gaming.

2.4.6 Skole, barnehage og utdanning

Innenfor utdanning ligger ulike bygg knyttet til NTNUs virksomhet. Forskningscenteret SINTEF har også avdelinger i områdene bak Lerkendal stadion. Barna på Tempe-Sorgenfri sogner til Nardo og Sunnland skolekrets. Av barnehager er det Tempe barnehage som ligger innenfor levekårssonen.

2.4.7 Offentlige tjenester og funksjoner

Tempe helse- og velferdssenter er en viktig offentlig aktør i området med flere tjenester. Det inneholder sykehjem, omsorgsboliger for eldre, dagsenter, bydelskafe, festsal for utleie, kontorer for hjemmetjenesten, fysio- og ergoterapi, kunstateriér, frisør og fotpleie. I samme beliggenhet er det også botiltak for voksne med utviklingshemming. Det er mye aktivitet på senteret, blant annet er det aktivitetstilbud for hjemmeboende. Det er også offentlige tjenester og funksjoner ved Trondheimsporten, slik som Trondheim voksenopplæring og andre sosiale-, helse- og velferdstjenester.

2.4.8 Trafikk og mobilitet

Tempe-Sorgenfri er lokalisert svært sentralt i forhold til overordnet veinett i Trondheim, med Holtermanns veg gjennom området og E6 Omkjøringsvegen. I dag går rushtrafikken med køproblemer over en kort tidsperiode gjennom området. Holtermanns veg har høy frekvens av bussavganger. Langs Tempevegen finnes tofelts sykkelvei, og ytterligere utbygging av sykkelveier foregår i området. Det er noe avstand mellom holdeplassene på Tempe-Sorgenfri og få krysningsmuligheter over Holtermanns veg i dag.

Holtermanns veg

Foto: Trondheim kommune

2.5 Demografi og levekår

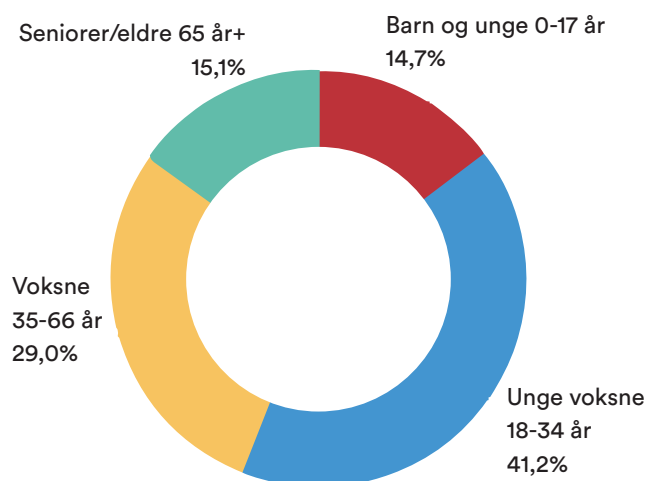
I dette kapitlet gir vi et innblikk i hvem som bor på Tempe-Sorgenfri, med en gjennomgang av demografi og levekår blant bydelens innbyggere, basert på rapporten Levekår og folkehelse i Trondheim kommune 2021 (Trondheim kommune, 2021).

I 2018 var det 1892 folkeregistrerte personer i levekårssonen Tempe-Sorgenfri. I tillegg kan man anta at det i bydelen også bor en del studenter, som ikke er folkeregistrerte i området. De siste årene er det også blitt bygget nye boliger ("Nærbyen") i området Sorgenfri med 157 nye utleieboliger, slik at befolkningstallet for levekårssonen i 2021 må antas å være høyere enn i 2018.

2.5.1 Beboersammensetning

Befolkningens alderssammensetning i bydelen (figur 3) viser en hovedvekt av beboere i aldersgruppen **unge voksne** (18-34 år), og sammenlignet med gjennomsnittet for hele byen er det en relativt høy andel. Andelen barn og unge er noe lavere i bydelen for Trondheim som helhet (20,4%), men det er en økende andel og i 2018 var nær 15% av innbyggerne barn og unge. Voksne i aldersgruppen 35-66 år utgjør nær en tredjedel av innbyggerne (29%), og er en lavere andel enn i byen forøvrig. Rundt 15% av beboerne i bydelen er i aldersgruppen over 67 år, en andel som er litt høyere enn snittet for Trondheim (12,3%), men hvor andelen har gått ned de to siste tiårene. En kan anta at andelen av unge voksne har vokst noe siden 2018, da "Nærbyen" med 157 nye leiligheter har kommet til i etterkant, og har en profil rettet særlig mot unge voksne.

På Tempe-Sorgenfri er det en høy andel **aleneboende**, over 60% samlet sett. Dette er noe høyere enn for byen i sin helhet, hvor 43,5% av byens husholdninger utgjør aleneboende. Det har vært en sterk økning i andelen unge aleneboende (18-34 år) etter år 2000, og denne gruppen utgjør nær hver tredje husholdningstype i bydelen (35,4%). Andelen unge par som bor sammen i alderen 18-34 år (10,4%) er noe høyere enn i Trondheim sett under ett (8,2%), og det har økt over tid. Motsatt er andelen par i aldersgruppen 35-66 år (3,9%) og de over 67 år (3,2%) lavere enn for Trondheim i sin helhet. Enslige forsørgere utgjør litt over 3% av husholdningene i bydelen, som er omtrent likt med byen forøvrig. For par med barn er andelen nær 9%, noe som er lavere enn i Trondheim som helhet (18,1%). Andelen barn og unge har vokst svakt fra 2001 og frem til 2018.

Figur 3: Fordeling etter alder innenfor levekårssonen Tempe-Sorgenfri.

Andelen med **innvandringsbakgrunn** i bydelen er høyere enn i Trondheim som helhet (15,1%), nær hver tredje innbygger i bydelen (31,1%) er innvandrere. Andelen har økt betydelig de to siste tiårene fra 6,3% i 2001, 11,8% i 2009 og til 31,1% i 2018. Det er en marginalt høyere andelen innvandrere fra østeuropeiske land på Tempe-Sorgenfri enn i Trondheim som helhet. For innvandrere fra ikke-vestlige land (i Afrika, Asia mv.) er bildet litt annerledes, nær hver fjerde innbygger i bydelen tilhører denne innvandrerguppen.

2.5.2 Bolig og bomiljø

Holdningen til hva som er en god bolig har endret seg i takt med samfunnsutviklingen og husholdningsøkonomien. Spesielt siste halvdel av 1900-tallet ble fagpersoners oppfatning av god bolig endret. En gradvis endring i denne perioden har vært å se boligen i en stadig større sammenheng; fra å vurdere boligen med utgangspunkt i familielivet i den enkelte bolig til etterkrigstidas leiligheter i boligblokker, til 70-tallets bomiljø, og bylivet på 80-tallet og 90-tallet. Det har vært en dreining fra en tro på en generell løsning som svar på den store boligetterpørselen etter krigen, til vektlegging av individuelle behov for påvirkning av egne omgivelser, stedstilhørighet og kulturminnevern, til tilrettelegging for gode nabofellesskap. Husbankens finansieringsløsninger og den norske boligpolitiske modellen som gjaldt i flere tiår etter krigen påvirket i stor grad byggeskikken i denne perioden, med en viss grad av uniformering av boliger, mens den sikret grunnleggende kvaliteter. Det bidro til en generell økning i boligstandarden (Guttu, 2002). Modellen tok utgangspunkt i:

- Gjennomsnittshusholdningen (2 voksne, 1 barn)
- Ofte suburbane omgivelser med rikelig tilgang på rekreasjonsområder, lys og luft

I 1980 oppsto et tydelig skille i videre norsk boligplanlegging med deregulering av boligmarkedet. I ettertid har det stort sett vært høy prisvekst, Husbankens minimumsnorm ble avskaffet, flere lot seg friste av bylivet og flyttet inn til sentrumsnære strøk. Dette medførte en dreining av byutviklingen mot mer kompakte byer med sentralt beliggende boliger og høyere tetthet (Guttu, 2002).

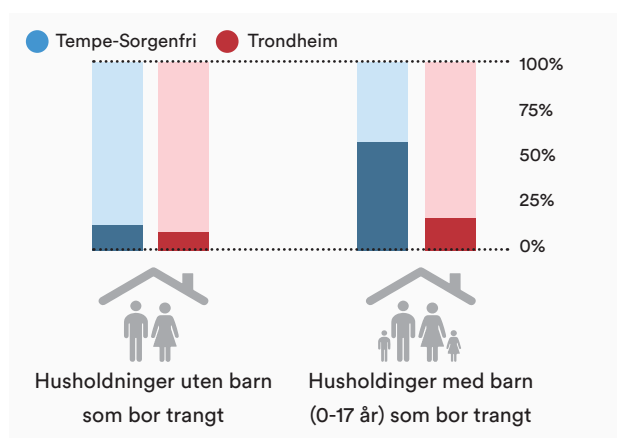
Tempe-Sorgenfri er et område preget av **blokkbebyggelse**. Nær 85% av alle boliger i området ligger i en blokk, enten lavblokk eller høyblokk. Andelen er høy sammenlignet med boligtypologien i Trondheim sett under ett, hvor det nesten er en jevn fordeling mellom boliger som er småhus (52,9%) eller blokk (47,1%). Ser vi på boligstørrelse er det nær to av tre boliger i bydelen (65,6%) som er små boliger (1-2 roms) og dette er en høy andel sammenlignet med andelen små boliger i Trondheim (32,2%). Store boliger (5 roms +) er det få av i bydelen, kun 1,3% av boligene har denne størrelse. Blokkbebyggelsen finner en særlig på Lerkendal (studentby), Sorgenfri og i Ola Frosts veg på Tempe. Det er trehusbebyggelse i den nordlige delen av Tempe og i området Valgrinda og Lerkendal. Der er det hovedsakelig flermannsboliger og eneboliger.

Boligprisene er relativt sett lave når man ser de sammenlignet med boligprisene i Trondheim. Boligprisene for alle omsatte boliger i bydelen (2018-2019) viser en gjennomsnittspris pr. bolig på kr. 2 934 141. Til sammenligning var gjennomsnittsprisen for alle omsatte boliger i Trondheim i samme periode på kr. 3 649 978.

Eierandelen på Tempe-Sorgenfri er svært lav. I 2018 var andelen selveiere i bydelen på 11,4%, mot 47,0% i byen sett under ett. Andelen som leier bolig er tilsvarende høy, 74,4% av husholdningene på Tempe-Sorgenfri leier boligen de bor i. Til sammenligning er andelen leietakere i Trondheim på 30,1%. En siste disposisjonsform for boliger er borettsshaver (andels- eller aksjeeiere i borettslag, sameier ol.), og på Tempe-Sorgenfri er andelen borettsshavere 14,3%.

Kommunen har svært få boliger i bydelen, jfr. tall fra rapporten Levekår og folkehelse i Trondheim 2021. Det finnes noen kategoriboliger (bolig for personer/grupper med særskilte tjenestebehov) på Tempe.

På Tempe-Sorgenfri er andelen husholdninger med **trangboddhet** høy (figur 4). Det er en stor andel barn og unge (0-17 år) i bydelen som bor trangt, litt over to av tre barn (69,1%) bor i en husholdning som er trangbodd. I byen forøvrig er dette tallet på 21,5%. Ser vi på husholdninger med barn som bor trangt er andelen i bydelen på 57,8%, som er høyt sammenlignet med byen forøvrig (17,4%). For husholdninger uten barn ligger andelen trangbodd litt over hva snittet for byen, 13,6% på Tempe-Sorgenfri mot 9,9% for Trondheim. Det er altså husholdningene med barn som er særlig preget av trangboddhet på Tempe-Sorgenfri.

Figur 4: Trangboddhet på Tempe-Sorgenfri sammenlignet med snitt for Trondheim.

2.5.3 Flyttemønster

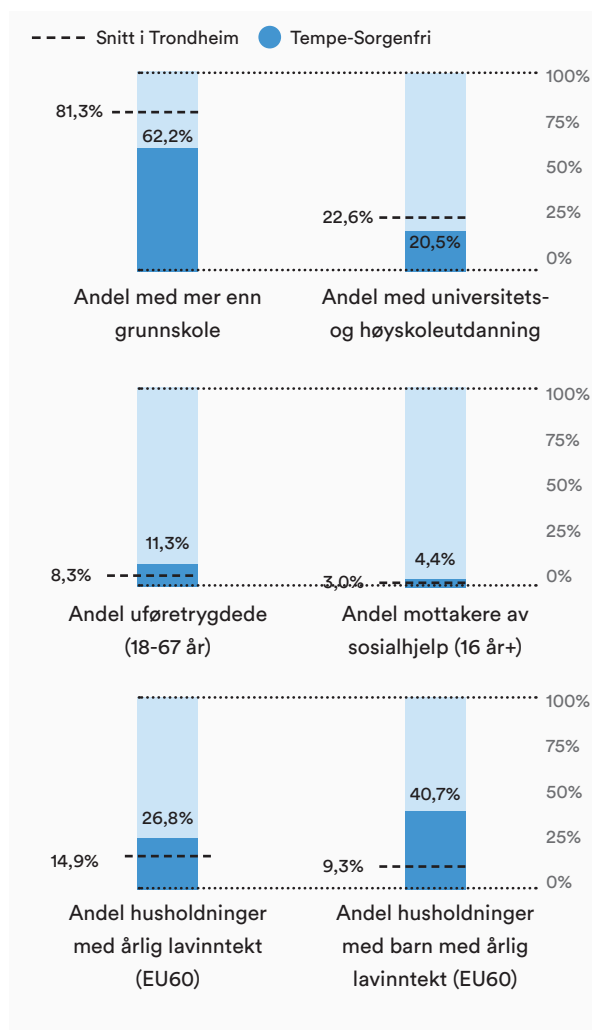
Flyttemønster og flyttinger til og fra bydelen kan si noen om tilknytningen innbyggere har til bydelen, og bostabiliteten i befolkningen. Andelen inn- og utflyttinger på Tempe-Sorgenfri er relativt høy sammenlignet med Trondheim som by. Dette er et uttrykk for mer ustabilitet i innbyggernes boforhold. I 2018 var det hele 29% utflyttinger i bydelen, altså at husholdninger flyttet ut av levekårssonen. Samme år flyttet nær 24% inn i bydelen, noe som tyder på at det er en viss gjennomtrekk av beboere som bor på Tempe-Sorgenfri. Utskiftingene kan blant annet henge sammen med den høye andelen utleieboliger og studenter som flytter underveis og etter endt studieløp.

2.5.4 Trygghet og trivsel

I HUNT4-undersøkelsen er Trondheims innbyggere spurt om hvordan de selv vurderer sitt nærmiljø ut fra trygghet og trivsel. Graden av trygghet og trivsel på Tempe-Sorgenfri er lav sammenlignet med byen sett under ett. Ser vi på **trygghet** er det nær tre av fire som opplever stor grad av trygghet i sitt nærmiljø. Dette er noe lavere enn om man sammenligner med resultatene for Trondheim, og hvor andelen ligger mellom 85-88%. 62,6% kvinner og 58,2% menn trives i **stor grad i sitt nærmiljø** på Tempe-Sorgenfri. Trivsel i nærmiljøet er samlet sett høyere for Trondheim, der 72,4% av kvinnene oppgir i stor grad å trives, mot 69,6% av mennene. Ut i fra disse dataene vet vi lite om hva innbyggerne legger i trygghet og trivsel, og hva det er som bidrar til at de opplever mer eller mindre trygghet eller utrygghet, og trivsel eller mistrivsel.

Kriminalitetsstatistikk fra Politiet kan gi et bilde på omfanget av lovbrudd i bydelen sammenlignet med andre bydeler i Trondheim. Basert på treårsperioden 2017-2019 ser man at det er en litt høyere andel volds- og trusselutøvere (unntatt familievold) som bor i bydelen Tempe-Sorgenfri (7,4%) enn i snitt for byen (6,0%). Det er ikke snakk om store forskjeller, bare en litt høyere prosent i denne perioden.

Tall fra HUNT4-undersøkelsen viser at kvinner og menn på Tempe-Sorgenfri opplever mer **psykisk og fysisk vold** enn menn og kvinner i Trondheim sett under ett. Nær en av tre kvinner (29,9%) i bydelen oppgir å opplevd psykisk vold fra sine nærmeste, mens tilsvarende tall for hele Trondheim er 19,4%. Menn i bydelen har også opplevd mer psykisk vold fra sine nærmeste (15,4%), enn hva menn i Trondheim har (9%). Hva gjelder fysisk vold så rapporterer en høy andel menn på Tempe-Sorgenfri (29,6%) å ha blitt banket eller skadet, mens tilsvarende andel for menn i Trondheim er 20,2%. Blant kvinner i bydelen er andelen 21,3%, noe høyere enn for Trondheim forøvrig (13%).

Figur 5: Fordeling utdanningsnivå, arbeidstilknytning og inntektsnivå for Tempe-Sorgenfri sammenlignet med Trondheim som helhet.

2.5.5 Utdanning, arbeid og inntekt

Utdanning, arbeid og inntekt er faktorer som henger sammen (figur 5). I 2018 var medianinntekten på Tempe-Sorgenfri lavere enn byen forøvrig. Andelen husholdninger med årlig lavinntekt (i tråd med EU60-standarden) er på 26,8% for Tempe-Sorgenfri, mens tilsvarende tall for Trondheim er på 14,9%. Det betyr at det relativt sett er en høy andel lavinntektshusholdninger, og siden 2009 er andelen økende.

Det kommer også frem at andelen husholdninger med barn med årlig lavinntekt, har økt fra 16,8% i 2009 til hele 40,7% i 2018. Sammenlignet med Trondheim i sin helhet (9,3%) er dette høyt. Det samme bildet tegner seg om man ser på lavinntektshusholdninger med vedvarende lav inntekt, og hvor Tempe-Sorgenfri relativt sett har en høy andel, og en andel som har økt betydelig siste tiårsperiode.

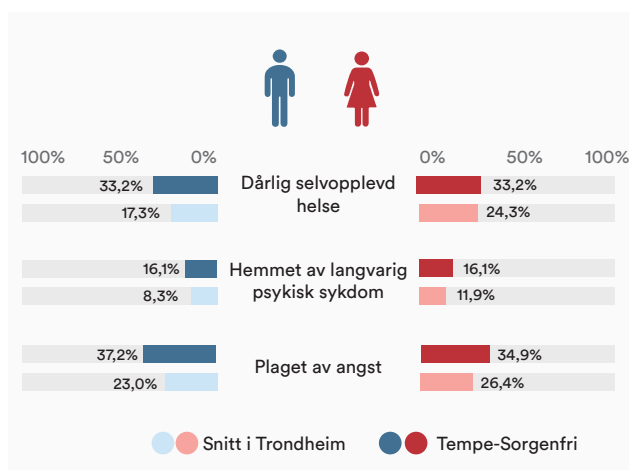
Utdanningsnivå og arbeidstilknytning henger også sammen med inntektsnivået. Andelen som har mer enn grunnskoleutdanning på Tempe-Sorgenfri er på 60,2%, som er lavere enn for byen sett under ett (81,3%). Samtidig er nivået på andelen som har utdanning på universitet og høyskole på 20,5%, en andel som har økt mye siden 2001, og nesten på samme nivå som Trondheim sett under ett (22,6%).

Blant kvinner og menn i alderen 35-54 år er 65,5% i arbeid på Tempe-Sorgenfri. Dette er markant lavere enn tilsvarende for Trondheim, hvor 83,4% i samme alder er i arbeid. Andelen uføretrygdede har på Tempe-Sorgenfri gått ned siden 2009, og i 2018 var 11,3% mottakere av uføretrygd. Tilsvarende ser vi for andelen mottakere av økonomisk sosialhjelp, der andelen er redusert fra 8% i 2009 til 4,4% i 2018.

2.5.6 Helse

Helseundersøkelsen i Trøndelag (HUNT4) 2019 gir verdifull kunnskap om egenopplevd helse i levekårssonene. Innbyggere på Tempe-Sorgenfri vurderer egen helse som dårligere enn det befolkningen generelt i Trondheim vurderer helsen sin. Om lag en av tre av de over 18 år i bydelen mener de selv har dårlig helse, noe som gjelder både for kvinner og menn. Spesielt for menn er dette høyt sammenlignet med tallene for Trondheim som helhet.

For noen helselidelser er andelen i bydelen relativt sett høy. Dette gjelder for lidelser som å ha en langvarig begrensende sykdom eller funksjonsnedsettelse, plager med smerter i ledd og muskler, samt hjerte- og karsykdommer. Blant menn er spesielt andelen med diabetes, langvarig psykisk sykdom, angstplager og depresjon/nedstemthet fremtredende (figur 6).

Figur 6: Egenopplevd helse på Tempe-Sorgenfri sammenlignet med snitt for Trondheim.

2.6 Oppsummering

Tempe-Sorgenfri er en relativt nyopprettet levekårssone, skilt ut av Nardo levekårssone. En har sett at det i dette området har det vært andre utfordringer enn i resten av Nardo-området. Området har sin egen identitet og historie, fra store gårder før 1900-tallet, idrettsbanene som ble opprettet på tidlig 1900-tallet, industriutviklingen som satte fart fra 1960-tallet, og til stadig større boligområder. Dette er noen glimt av områdets rike historie. I dag finnes mange viktige funksjoner her, som for eksempel offentlige tjenester i Trondheimsporten, Lerkendal stadion, Tempe kirke, Tempe helse- og velferdssenter med et stort bo- og aktivitetstilbud, Tempe barnehage, idrettsflater ved Nidelva og varierte tilbydere av tjenester, handel og industri.

Befolkningen på Tempe-Sorgenfri består av en stor andel unge voksne, og i bydelen er andelen aleneboende høy. Det bor færre barn og unge i bydelen sammenlignet med Trondheim sett under ett, men samtidig er barneandelen økende gjennom de siste to tiårene. 58% av barnefamiliene i området bor trangt. Det er en høy andel innvandrere i bydelen, nærmere hver tredje innbygger, og de fleste med landbakgrunn fra ikke-vestlige land i Afrika og Asia. Utdanningsnivået i bydelen er noe lavere enn i Trondheim sett under ett, noe som også gjenspeiles i at inntektsnivået ligger lavere enn snittet for byens innbyggere. Vi ser også at andelen med arbeidstilknytning er lav sammenlignet med byen forøvrig, og det kommer også til uttrykk gjennom høyere andeler uføre og sosialhjelpsmottakere. Andelen som bor i leid bolig er hele 74%, den høyeste andelen i hele Trondheim.

I HUNT-undersøkelsen er Tempe-Sorgenfri blant bydelene i Trondheim som skårer lavest på opplevd trygghet og trivsel blant innbyggerne. Helsetilstanden blant innbyggerne viser at andelen med helseutfordringer er høyere i bydelen enn i byen sett under ett.

3

Hvordan oppleves Tempe-Sorgenfri av sine innbyggere?

I dette kapitlet løftes innbyggernes meninger frem om hvordan det er å bo og leve på Tempe-Sorgenfri. Kapitlet viser resultatet av den digitale innbyggerundersøkelsen som ble gjennomført våren 2022 (337 svar), intervjudata med flere innbyggergrupper og data fra innbyggerverkstedet Tempesnakk. Beboere i delområde Tempe var sterkt representert på både innbyggerverksted og intervjuer, og derfor omhandler mye av de kvalitative dataene dette delområdet. Innbyggere fra de andre delområdene har også deltatt i verksted, og de er særlig representert gjennom den digitale innbyggerundersøkelsen. I følgende tekst er noen av resultatene illustrert med figur, alle resultater ligger i vedlegg 3.

3.1 Bomiljø og fellesskap

Trivelig og hyggelig er to ord som kommer opp flere ganger i møte med innbyggerne på Tempe-Sorgenfri. De forteller at det er et svært godt **naboskap** i området der de bor, og at det er flere eksempler på naboer som kjenner hverandre godt og hjelper til der det trengs. For eksempel arrangeres det en rekke sosiale arrangementer i området, og naboer forteller at de følger hverandres barn til skolen. I tillegg til at en opplever gode fellesskap på Tempe-Sorgenfri, oppleves området som rolig og at det er lite støy. Dette er kvaliteter de ønsker å løfte fram som unikt og kan bygges videre på i enda større grad, slik at det ikke forvitres med for eksempel hyblifisering i trehusbebyggelsen.

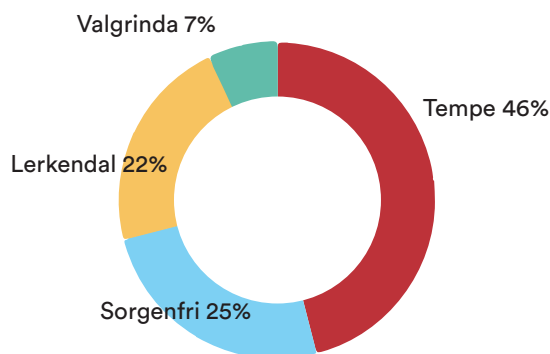
En stor del av de som ble intervjuet snakker om høy grad av **trivsel**. Dette er veldig fremtredende blant beboerne i Ola Frosts veg. De setter pris på fellesskapet i bomiljøet og at de er mye sammen på fritiden. Også beboere i andre deler av Tempe-Sorgenfri uttrykker høy grad av trivsel. En kvinne som hadde flyttet inn i omsorgsleilighet i området sa: «Det likeste jeg noen gang har funnet på er å flytte hit».

Som beboerne nederst i Tempevegen, forteller også beboere i Ola Frosts veg om gode naboskap hvor de hjelper naboer ved behov. Noen spør blant annet om naboer trenger noe på butikken. De organiserer spaserturer i området og treffes for en kaffeprat utendørs når det er fint vær. En beboer i 50-årene med funksjonsnedsettelse synes det er godt å bo i blokkene. Han forteller at han ikke rekker å komme ut med søppelposene før naboer iler til for å hjelpe. Han opplever at for naboer som har innvandret til Norge er han både gammel og funksjonshemmet, og at det derfor kan virke som at de har en ryggmargsrefleks om å hjelpe. Han sier med et lunt smil: «Dette har de i kulturen sin, en helt annen kultur enn det vi norske har. Dette setter jeg stor pris på ved å bo her».

Vi bor i «Lyckliga gatan» nederst i Tempevegen. Veldig godt naboskap, nesten som å bo på landet. Kaffe, hageprat, julegrantening.

Blant innbyggerne som svarte på den digitale undersøkelsen er det bred enighet om at det er attraktivt å bo på Tempe-Sorgenfri. Til sammen er 73% enige i at det er attraktivt å bo der. 19% mener det er både/og, mens bare 6% til sammen er uenige i at det er attraktivt å bo på Tempe-Sorgenfri. Dette gir et bilde av at innbyggerne er fornøyde med området de bor i.

Figur 7: Bosted for innbyggere som deltok i den digitale spørreundersøkelsen.

Det fortelles samtidig om skillelinjer mellom delområdene på Tempe-Sorgenfri og at noen ønsker seg at det var bedre forbindelser mellom dem. Det kommer frem at det også er skiller på hva beboerne mener om området sitt etter hvor de bor. På innbyggerverkstedet skrev en deltaker følgende beskjed til de som skulle gjennomgå oppgavene i ettertid:

Vi legger merke til at det er et tydelig skille på enkelte områder mellom de som leier i høyblokkene og oss som bor i trehusbebyggelsen i forhold til hva vi ønsker.

Utleieren (Frost Eiendom) som eier boligblokkene på Sorgenfri (Nærbyen) og Ola Frosts veg, blir av de fleste trukket fram som en god og trygg utleier. De forteller at utleieren har vært raus når noen får betalingsvansker og de inviterer beboerne til sosiale sammenkomster, som for eksempel grillfest på sommeren. En annen trivselsfaktor er at Frost Eiendom holder området pent og ryddig, mener mange.

Mange trekker fram at det er positivt at så mange ulike folk bor i blokkene, at mangfoldet er en styrke for fellesskapet. Flyktningfamilier som er intervjuet sier at de trives veldig godt i området og føler seg inkludert. En forteller at han og familien opplevde noe de oppfattet som fremmedfrykt i et annet område av byen. Etter at de flyttet til dette området har de følt seg inkludert og funnet seg godt til rette. Andre innbyggere som har kommet som flyktninger sier de bor på Tempe-Sorgenfri fordi det er sentralt og i nærheten av voksenopplæringa. Flere innvandrerfamilier i blokkene er tilknyttet NTNU, og for dem har leie vært et naturlig valg. Samtidig uttrykker noen av disse familiene at det er et litt kaotisk område å bo i med barn.

Det er en noe høyere andel av innvandrere på Tempe-Sorgenfri enn i resten av kommunen. Enkelte mener at den store andelen innvandrere i området er et problem, andre sier de ikke har hatt noe som helst problemer med at det er mange ulike nasjonaliteter i området og at det heller er noe de verdsetter. Noen mener at Ola Frosts veg minner om en ghetto. Samtidig opplyser Frost Eiendom at andelen innvandrere i blokkene er mye mindre enn mange tror. De registrerer ikke beboere etter nasjonalitet, men ser av navnene til leietakerne at det er rundt 20% med innvandrerbakgrunn. Det at området av noen blir omtalt som en ghetto, kan handle om at de blir mer synlige i et ellers homogent område. Flyktninger må ofte bruke flere år på kvalifisering, og har kanskje ikke et inntektsgrunnlag for å få lån i banken. Da er utleie eneste mulighet. De er ofte familier med flere barn, mens mange av de andre leilighetene har enslige beboere.

Ola Frost vegen er en fin plass å bo sosialt og mange forskjellige nasjonaliteter. Veldig fint naboskap.

En beboer skrev dette i brevet som ble lagt i postkassa:

«Det gamle Tempe er i dag endret for mye til hybelområde. Det gamle Tempe er endret. Friområde er park rundt Tempe kirke og Lerkendalområdet. Ellers elvepromenaden og området langs Nidelva. Sorgenfriområdet er under utvikling. Boligområdet rundt Klæbuveien er så langt bevart, langt på vei. En del er solgt til entreprenør som bygger hybelhus-leiligheter på tidligere plenområder. Området Sorgenfrivegen består av små boenheter. Sammensetning av mange mennesker på godt og vondt. Tempe kirke ligger i området og tror de er viktige i utvikling av området. Viktig partner i utviklingen.»

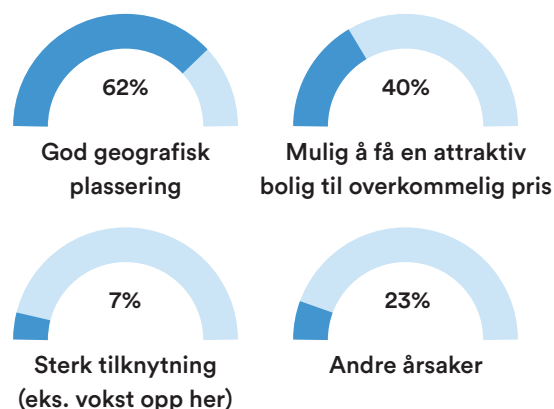
Det kommer tydelig fram at innbyggere opplever at området har endret seg mye de senere årene. Dette handler både om utbygging, og om hvordan folk bor. Også i dette området foregår fortetting, og det bygges mange små boenheter i flermannsboliger.

3.2 Flyttemønster og tilhørighet

I den digitale innbyggerundersøkelsen skulle respondentene velge en eller flere **årsaker** for at en bor på Tempe-Sorgenfri (figur 8). 62% av innbyggerne svarer at god geografisk plassering er en hovedårsak for at de bor der, og peker seg dermed ut som den viktigste årsaken for at en bor på Tempe-Sorgenfri. Videre er boligpriser viktig, 40% svarer at en hovedårsak for at de bor der er fordi det er mulig å få en attraktiv bolig til en overkommelig pris. 7% av de som svarte oppgir at de har en sterk tilknytning til stedet, og 23% har andre årsaker for at de bor på Tempe-Sorgenfri. Noen skriver i tekstfeltet at det er nært jobb, og andre at de har fått tildelt studentbolig der (studentsamskipnaden i Trondheim leier ut boliger i Lerkendal studentby). Videre skriver noen at de bor der fordi Frost Eiendom er en god utleier, det er nært universitetscampusene, og fordi de har fått omsorgsbolig der.

Flere av de eldre innbyggerne forteller at en grunn til at de flyttet til Tempe og blokkbebyggelsen der, var at de ikke lengre ønsket eller kunne holde på med hus og hage. De så etter noe som var enklere, med tanke på vedlikehold. Det er heis i Frost sine eiendommer og det er utformet slik at det er greit å bo der med rullator eller andre hjelpemidler. Man opplever et godt naboskap der en får hjelp av andre når det trengs og sosial tilhørighet når en f.eks. ikke er i arbeid.

Figur 8: Hovedårsak til at jeg bor i bydelen.

Slik det kommer frem i Levekårsrapporten (Trondheim kommune, 2021), er det en del gjennomtrekk av innbyggere på Tempe-Sorgenfri sammenlignet med resten av Trondheim. Dette kan blant annet henge sammen med at det er mange leieforhold og en større andel studenter og unge voksne, sammenlignet med Trondheim i sin helhet. Hele 3 av 4 innbyggere leide bolig i 2018.

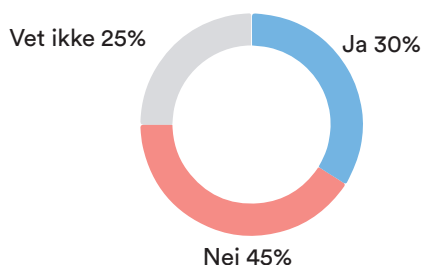
Flere innbyggere observerer en nedgang i antall barnefamilier i trehusbebyggelsen i området. Barnefamiliene flytter ut, og husene bygges om til flere hybler. Studentene rykker inn i området. De blir oftere ikke kjent med naboene og det er mye festing i perioder. Fadderuka er særlig belastende, en beboer i området omtaler den som «helvetesuka». Flere innbyggere er bekymret for sine bomiljø, særlig uttrykker de som bor i trehusbebyggelsen ved Nidelva dette. De har sett en stor grad av hyblifisering og opphoping av studenter de senere årene, der eiere av husene ikke bor i disse områdene selv. I tillegg er de fleste studentene bosatt i området bare for en kortere tid, noe som fører til gjennomtrekk og at man i mindre grad kan utvikle gode naboskap. I et gruppearbeid under verkstedet ble dette notert:

Skulle vært Securitasvakter for å håndtere festbråk. Fadderuka belastende.

Nærmere en tredjedel (30%) av innbyggerne som har svart på den digitale undersøkelsen ser for seg å bli **boende i bydelen** Tempe-Sorgenfri de neste ti årene. En fjerdedel sier at de vet ikke, mens 45% ikke ser for seg å bo der i et 10-års perspektiv. De yngste aldersgruppene, opp til 39 år, svarer «nei» i størst grad. De over 50 år ser i større grad for seg å bo på Tempe-Sorgenfri de neste 10 årene. Blant studenter og for de som bor på Lerkendal ser en i mindre grad for seg å bo der de neste 10 årene, men igjen kan en ha i bakhodet at det er mange som bor midlertidig i Lerkendal studentby. Blant pensjonister/ annen trygdeytelse er en større andel positiv til å bo videre i området.

Figur 9: Vil du bo på Tempe-Sorgenfri de neste 10 årene?

Mange som ble intervjuet uttrykte en skuffelse over hvordan deres område har blitt **framstilt i media**. De viser til et oppslag i Adresseavisen fra september 2021 med tittelen «Nytt område har skutt fram som taper i levekårsundersøkelsen». De sier de ble veldig skuffet og lei seg av at området ble framstilt som en slum og at dette ikke samsvarer med hvordan de har det. De opplevde det som stigmatiserende og en av de forteller at sønnen ble mobbet på skolen i etterkant av oppslaget fordi han bor i «fattigmansblokkene».

- Nytt område i Trondheim har skutt frem som taper i levekårsundersøkelsen

I et område vokser fire av ti barn opp i lavinntektfamilier. Ikke langt unna har nesten halvparten av innbyggerne lang utdanning. Nå setter kommunen inn tiltak.

Adressa 24.september 2021

En sier: «Jeg føler meg ikke som taper, jeg velger å bo her». De ønsker å formidle at de har det veldig godt der de bor, de lider ingen nød, og at området tvert om bærer preg av et godt fellesskap mellom beboerne. Flere sier at de i utgangspunktet ikke hadde tenkt å bo der så lenge, men har blitt boende likevel. Mange forteller også at de skal bli boende helt til de blir «båret ut». Disse beboerne bor i blokkene i Ola Frosts veg, hvor utleier opererer med tidsbestemte kontrakter. Også andre innbyggere på Tempe-Sorgenfri har reagert på at de blir omtalt som et område med levekårsutfordringer, og at de ikke identifiserer seg med dette i det hele tatt.

3.3 Trygghet

Mange opplever at det er trygt å ferdes på Tempe-Sorgenfri. Til sammen er 78% helt eller delvis enig i dette. 14% mener det er både/og, og svært få er delvis uenig (4%) eller helt uenig (2%) i at det er trygt å ferdes der. De som bor i delområdet Valgrinda er noe mer enige i påstanden om at det er trygt å ferdes der de bor.

Selv om de aller fleste opplever at det er trygt, er det noen som påpeker at de opplever noe utrygghet i forbindelse med undergangen under E6 da det har vært noen tilfeller av hærverk og rusatferd. Blant annet er denne undergangen forbindelsen til skole og fritidsaktiviteter for barna på Tempe. Enkelte barn synes undergangen er skummel, og noen nevner at det er blitt funnet sprøyter der. I tillegg til undergangen nevnes utrygghet i trafikkbildet som fotgjenger på enkelte steder.

I sammenheng med å oppleve trygghet er det å ha helsetjenester i nærheten viktig. I den digitale innbyggerundersøkelsen er det 37% som svarer at de ikke vet om det er tilgjengelige helsetjenester som de benytter seg av i området der de bor. Ellers fordeler svarene seg ganske jevnt på kategoriene blant respondentene. Til sammen 29% sier seg uenig i påstanden. Studenter svarer i større grad «vet ikke» på spørsmålet, enn de som er yrkesaktive eller pensjonister/ annen trygdeytelse.

I den digitale innbyggerundersøkelsen ble innbyggere på Tempe-Sorgenfri også spurt om «Hva er det beste ved å bo i bydelen?» og ordskyen under oppsummerer hva flesteparten svarte: ¹

I den digitale innbyggerundersøkelsen ble innbyggere på Tempe-Sorgenfri spurt om «Hva liker du minst ved å bo i bydelen?». Ordskyen under oppsummerer hva de fleste svarte på dette: ²

¹ Dette er hentet fra åpne tekstfelt i den digitale innbyggerundersøkelsen. Flest skrev at det de synes er best med Tempe-Sorgenfri er at det er sentralt (minst 332 svar), sentrumsnært (153 svar), rolig (77 svar), kollektivtilbud (46 svar), beliggenhet (44 svar), urbant (37), billig (35), mangfold (35) m.fl.

² I dette åpne tekstfeltet skrev flest at det de liker minst ved bydelen er kriminalitet (minst 122 svar), bråk (68 svar), narkotika (64 svar), støy (63 svar), utrygt (49 svar), trafikk (48 svar), forsøpling (38 svar) og kommunale boliger (36 svar). Det var ialt 652 som svarte på den digitale innbyggerundersøkelsen.

3.4 Det bygde miljøet

Tempe-Sorgenfri er en fragmentert og sammensatt bydel som har ulike uttrykk og funksjoner, og hvor hvert delområde i stor grad oppfattes som en egen bydel: Tempe, Sorgenfri, Lerkendal og Valgrinda. Bydelen er preget av ulike identiteter. Det er blant annet studentby, gammel trehusbebyggelse, blokker og industri. Det som er karakteristisk for det fysiske miljøet i sin helhet er en variert og sammensatt bebyggelse, store veianlegg og trafikale barrierer. For mange forbindes Tempe-Sorgenfri med høyblokkene mot Nidelva, men i området finnes også mange firemannsboliger, eneboliger og rekkehus i tre, lavblokker, studentboliger, helse- og velferdssenter, kirke og idrettsplass.

Frost Eiendom skal sette i gang bygging av en ny blokk i Ola Frosts veg. Noen er spent på hva som kommer av oppgraderinger i uteområdene og lekeplasser i den forbindelse. Andre trekker frem at de ikke ønsker flere blokker, eller at de er redde for at det skal ta for mye lys eller gå ut over grøntområdene. Noen er kritisk til at utbygging vil gå ut over parkeringssituasjonen i området.

3.5 Parker og grøntområder

Det er flere som forteller om fine uteområder på Tempe-Sorgenfri, slik som ved Nidelvstien og grøntområdene ved Ola Frosts veg. Noen av de som bor på Tempe forteller at de opplever området som en «oase» med fine blomster og trær. I den digitale innbyggerundersøkelsen svarer 44% at de er helt enige eller delvis enige i at en har tilgang på parker og grøntområder på Tempe-Sorgenfri. Det er 31% som svarer helt enig eller delvis uenig i at det er tilgang på friområder og parker, og svært få (3%) vet ikke.

De som bor i delområdet Tempe opplever større tilgang på grøntområder og parker enn de andre respondentene, særlig de som bor på Sorgenfri. I intervjuer kommer det også frem at innbyggere på Tempe opplever nær tilgang på ute- og grøntområder. Pensjonister og andre med trygdeytelser er også mer enige, mens studenter er mindre enige i at det er tilgang på parker og friområder. Innbyggere som bruker bevegelseshjelpemidler beskriver området som stort sett tilgjengelig, særlig på Tempe. Det er lett å komme seg rundt både i uteområdene og boligene ved Ola Frosts veg. Stien ved Nidelva oppleves også tilgjengelig med rullator.

Det kommer frem i den digitale undersøkelsen at innbyggere på Sorgenfri opplever mindre tilgang på grøntområder i området, mens mange innbyggere på Tempe svarer at det er god tilgang til natur og grøntområder. Blant annet blir Nidelvstien og andre uteområder, slik som parken mellom høyblokkene på Tempe, trukket frem. Det er likevel mange som savner parkområder, særlig siden en god del ikke har egne hager og det er mange som skal dele på de uteområdene som er der nå. Mange nevner Nidelva og elvepromenaden som et godt rekreasjonsområde, og flere mener det bør ryddes litt opp langs stien og trærne beskjæres. Det er ulike opplevelser av hvordan uteområdene er. Noen mener at det fysiske miljøet er rotete og at de synes det er litt slitent preg, mens flere setter stor pris på grøntområdene og opplever at det er gode omgivelser. En kvinne skriver dette om området:

[...] Fint turområde, litt dårlig tilgjengelig om vinteren, fint med uberørt natur, men hadde likt en liten utbygging ned mot elva for litt lenger opphold enn bare å gå forbi, grill, gangbro over elva for å få tilgang til andre siden som man klarer etter jobb og ikke før timevis med den broene som er. Fine områder under Stavnebrua. Lekeplass der, lett og kjapp tilgjengelig for familier og andre.

3.6 Aktiviteter og møteplasser

Et tema som går igjen i innhentede data er mangelen på samlingssteder og aktivitetstilbud. Det finnes ingen egne kulturarenaer eller kulturhus i området. Det nærmeste en kommer til en slik funksjon er Tempe helse- og velferdssenter. Innbyggere forteller om at dette har potensial for å bli brukt av flere, men det oppleves ikke som relevant for alle innbyggergruppene i dag. Det er særlig fordi det ligger i samme bygg som diverse kommunale helse- og velferdstjenester. Noen i 50-årene sa litt humoristisk at de var for unge for bydelskafeen.

I tillegg brukes Nidelv IL sitt klubbhus som selskapslokale. Det er få uformelle møteplasser i området, og av de møteplassene som finnes, brukes disse ofte mest til konkrete formål eller for visse grupper.

Området har ikke et klart sentrum. Det som særlig er savnet er kafeer, barer eller restauranter på vestsiden av Holtermanns veg. Mange etterlyser slike tilbud på Max-bygget. Restauranten som var der tidligere er savnet. Mange ønsker også en pub der voksne kan møtes.

*Savner kulturaktivitet i nærområdet.
Savner møteplasser - kan det komme raskt?*

I delområdet Sorgenfri er det flere møteplasser, det har blant annet kommet til noen spisesteder i løpet av de siste to årene. Flere fra Tempeområdet opplever ikke spisestedene på Sorgenfri eller bydelskafeen som relevant for dem, både på grunn av målgruppen og at veien mellom er en barriere. En mann i 50-årene nevnte at restauranten Kompis var for ungdommen, og derfor uaktuell for ham. I boligprosjektet Nærbyen 24/7 på Sorgenfri er det integrert fellesarealer og arrangementer for beboere i leilighetsblokkene, som skaper noen møteplasser. Noen nevner også Lerkendal stadion som en viktig del av bydelen, men det er ikke et sted de forbinder med lokale aktiviteter. For fremtidig utvikling av Tempe-Sorgenfri uttrykker flere at de ønsker at AtB-tomten (omtalt som «gullegget») kan bli til noe annet enn kun boligformål, slik som aktivitetstilbud eller møteplasser.

Ellers er det veldig mange som etterlyser legesenter, da dette ikke finnes i området per i dag. Sett bort fra Trondheimsporten, der mange offentlige instanser holder til, og Tempe helse- og velferdssenter, er det mindre av andre funksjoner i området. Innbyggerne savner flere ulike typer butikker i nærområdet. Det er mange som nevner at flere har prøvd å åpne butikker i Max-bygget, men at de etter kort tid blir nedlagt. De mener det skyldes at leien er for høy. De er glade for at det kom apotek, og de aller fleste er veldig fornøyd med matbutikken. Denne blir av innbyggerne på Tempe sett på som nærbutikken. De bruker i liten grad butikkene på Sorgenfri. Dette skyldes i stor grad E6, og at det er altfor få overganger. Da holder de seg heller i området, eller tar bussen inn til sentrum.

I den digitale innbyggerundersøkelsen er det relativt få som sier seg enig i at det er et kulturtilbud de benytter seg av på Tempe-Sorgenfri, 3% er helt enige og 8% er delvis enig. Nesten en tredjedel av respondentene er helt uenige i denne påstanden. 16% er delvis uenige og 13% opplever det som både/og. En stor andel (29%) svarer at de vet ikke. Det gir altså et inntrykk av at der er noe, men at det egentlig ikke er så mange kulturtilbud tilgjengelig for innbyggerne i sitt eget område.

Dette kan sees i sammenheng med at det nærmest ikke er noen kulturbygg i området, og man har derfor lite tilgang på scener og muligheter for å ha private eller offentlige tilstelninger. Tempe kirke har ulike aktiviteter, og enkelte trekker fram kirken som et viktig møtepunkt for aktiviteter for ulike grupper. Blant annet har de en ungdomskontakt. Det blir også nevnt som positivt at Frost Eiendom arrangerer ulike aktiviteter for store og små, blant annet sommerfest med grilling. Dette er primært et tilbud beboere i Frosts eiendommer. Det er også flere aktiviteter som arrangeres på Tempe helse- og velferdssenter. Fra intervjuer på aktivitetstilbudet for hjemmeboende kommer det frem at det er litt filmvisninger, bingo, konserter og dagtilbud der, men at det alltid kan være mer aktiviteter. Andre innbyggere forteller også at det er lite av kulturelle og sosiale arrangementer, og en ønsker seg at det er mer som skjer i området.

Utenom kulturtilbud, er det over en tredjedel av innbyggerne som svarer at de "ikke vet" om det er et idrettstilbud de benytter seg av der de bor. 21% av dem er enige i at det er et idrettstilbud de benytter seg av (10% er helt enige i påstanden og 11% er delvis enig). 12% mener det er både/og, 15% er delvis uenige, og 18% er helt uenige i påstanden. Det vil si at til sammen er det en tredjedel som sier seg uenige i at det er et idrettstilbud de benytter seg av på Tempe-Sorgenfri. Her kommer det frem en kjønnsforskjell i undersøkelsen, nemlig at menn er noe mer enig enn kvinner i at det er et idrettstilbud de benytter seg av der de bor. Gjennomsnittet for svarene på variabelen mann er likevel midt på treet og gjennomsnittet for kvinner ligger mer mot «uenig».

En av oppgavene som ble gitt under innbyggerverkstedet var å kartlegge «gode» og «dårlige» byrom. Som figuren under viser ligger mange av de kartlagte byrommene i Tempe-området, noe som trolig henger sammen med at et flertall blant deltakerne på verkstedet bor i dette delområdet. På 65 post-it lapper var «gode» byrom beskrevet, mens kommentarer på 40 lapper var knyttet til steder som ble opplevd som «dårlige» byrom.

Spesielt byrommet mellom Frost Eiendom sine høyblokker fikk mange positive kommentarer. Flere beskriver dette området som et godt sted å bo, og at uteområdene rundt blokkene blir brukt som møteplasser. For boligområdet nord for blokkene viser kommentarer at innbyggerne er fornøyde med hus og hage, og sine naboer. Butikkene i Max-bygget er også gitt positive kommentarer.

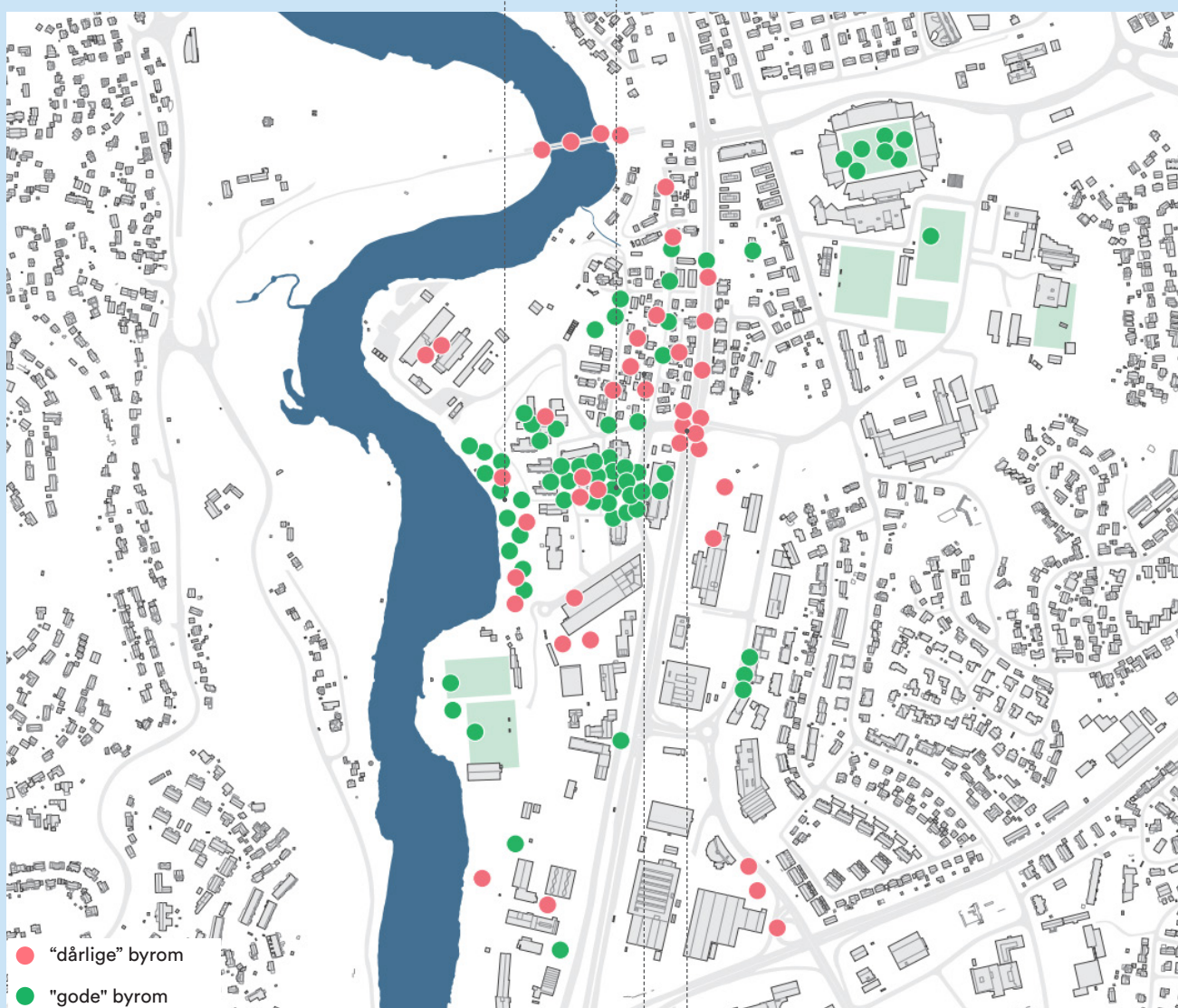
Nidelvstien er nevnt av mange som et attraktivt turområde, og flere setter pris på nærheten til dette uteområdet. Noen peker på at Nidelvstien og området rundt trenger oppgradering, og at det ligger avfall i veien.

I kartoppgavene ble det også kommentert at store deler av bydelen Tempe-Sorgenfri preges av harde flater, gjennomgangstrafikk, trafikale barrierer og trafikkstøy. Blant beboerne i blokkbebyggelsen på Tempe er det færre som plages av støy enn andre i bydelen, og disse opplever området som mer rolig. I likhet med «gode» byrom er også de «dårlige» byrommene kartlagt hovedsakelig på Tempe-siden.

De «dårlige» byrommene ligger noe mer spredt enn de «gode», og enkelte byrom er det delte meninger om. Blant «dårlige» byrom er undergangen under Holtermanns veg, hyblene, blokkene og Holtermanns veg de som har fått flest merknader. I flere negative kommentarer beskrives undergangen under E6 som skummel og altfor bratt, og den oppleves som utrygg på kveldstid. Videre beskrives industriområdene som rotete og slitne, og enkelte kommentarer at de burde flyttes.

Nidelvstien; fin tursti, grønt, flott

Godt naboskap, flott, hyggelig område

Hyblifisering, studentbråk

Undergang; skummel, mørk, utrygg

3.7 Oppvekstmiljø

Når det gjelder **barnehagetilbud** er det svært mange i den digitale innbyggerundersøkelsen som svarer at de «vet ikke» om det er et godt tilbud på Tempe-Sorgenfri, 72% av innbyggerne svarer det. Av de som har tatt stilling til påstanden, mener flesteparten at det er et godt barnehagetilbud. 14% er helt enige, 6% er delvis enige, 5% mener det er både/og, og 3% sier seg uenig i at det er et godt barnehagetilbud. Her er det heller ikke signifikante forskjeller på de gjennomsnittlige svarene. Blant respondentene som har barn som bor hjemme (n=31) er flere enige i at det er et godt tilbud og færre har svart «vet ikke», enn de som bor alene eller med partner.

Det er også mange (63%) som svarer «vet ikke» på påstanden om det er et godt **skoletilbud** i området. 22% til sammen er delvis eller helt enige i at det er et godt skoletilbud, mens 10% sier det er både/og, 2% er helt uenige og 3% er delvis uenig. En kan også se at det er noe færre respondenter som svarer enn på de andre påstandene. Her ser vi noen signifikante forskjeller, der den yngste aldersgruppen på under 30 år i større grad er enig i at det er et godt skoletilbud, og det samme gjelder for studentene som gruppe. Siden «skoletilbud» ikke blir definert i innbyggerundersøkelsen, kan en anta at noen svarer ut i fra en forståelse om at universitetsutdanningen også er «skole» og at det er derfor særlig studentene er mer positive enn andre.

Det er få **møteplasser for barn og unge** på Tempe-Sorgenfri, kommer det frem også i intervjuer og innbyggerverkstedet. Det som kan benyttes nå er Tempebanen, noen få lekeplasser og parkområdene mellom høyblokkene på Tempe. En ungdom som har bodd i området hele livet trives godt, men mener at det mangler plasser å være. Det er lite data i denne undersøkelsen på hvordan eventuelt barnefamilier på østsiden av Holtermanns veg har det, men inntrykket er at det også er forholdsvis lite tilbud for barn og unge der. Det blir nevnt at det er lang vei til klassekamerater siden nærskolene er på Nardo.

Idrettslag og Tempebanen tilbyr **sportsaktiviteter**, og Tempe kirke har noe tilbud for barn og unge. Innbyggere forteller at de mangler steder hvor barn og unge kan møtes for å «henge». Mange sier at området trenger møteplasser spesielt for ungdom, og at en **fritidsklubb** bør komme så snart som mulig. Slik det er nå drar ungdom som bor på Tempe-Sorgenfri ut av området for å tilbringe sin fritid, f.eks. til Tiller, Heimdal eller Midtbyen. Barn i overgangen mellom barne- og ungdomsskolen forteller at de ofte samles i barnehagens uteområder i mangelen på andre samlingssteder. Det er ikke naturlig å henge på skolen ettersom det oppleves som langt unna.

Noen sier de oppholder seg på Tempebanen og noen er glad for butikkene i Max-bygget. Skogen de går gjennom til skolen beskrives som fin, og de nevner at den også brukes av barnehager i området.

Barnefamilier ved Ola Frosts veg sier i intervjuer at de mener det er for få **lekeplasser** i området. En mor sier at det er alt for mange barn på ett sted, og at det ikke er plass til at alle ungene får benyttet seg av det som finnes av lekeplasser. En forelder beskriver at de følger med fra vinduet sitt på når det blir ledig i barnehagens uteområde, slik at de kan benytte seg av lekeplassen der. Barnefamilier ønsker flere lekeapparater og at lekeapparatene er mer samlet slik at man kan ha mer oversikt over barna, og at en kan treffe andre familier. En barnefamilie som er innvandret på grunn av jobb ved NTNU og som har små barn, synes at det er et godt sted å bo, men mener det i mye større grad bør satses på barna i området. Dette er det mange som sier. I tillegg til flere lekeområder for barn, ønskes flere barnehager i området, og de savner et lokale de kunne lånt for feiring av bursdager, dåp eller konfirmasjon. Dette handler om at enkelte leiligheter er ganske små.

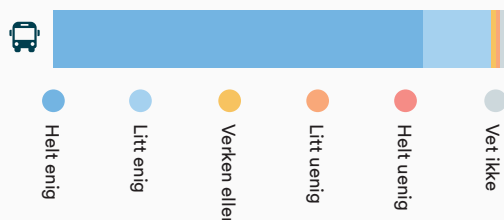
Barnefamilier synes videre at det fysiske miljøet er **uoversiktlig** og barn kan løpe rett ut i veien der både biler og syklistene kommer i høy fart. Her blir særlig en lekeplass mellom høyblokkene trukket frem fordi den er nær veien. En aktivitetspark er ønsket og en lekeplass bør oppgraderes, noe også Barnetråkk fra området påpeker (Barnetråkk, Trondheim kommune, 2022). Undergangen under Holtermanns veg blir beskrevet av innbyggere som utrygg, på grunn av tilfeller av rusatferd og hærverk, og det blir poengtert at det ikke er bra med tanke på at barn bruker denne undergangen i forbindelse med skole og fritidsaktiviteter. Mange er redde for å gå der.

3.8 Transport og bevegelse

Slik det også kommer frem i ordskyen om «Hva er det beste ved å bo i området?», er det mange som mener at det beste med Tempe-Sorgenfri er at det er sentralt, sentrumsnært og har gode bussforbindelser. Det er nettopp geografisk plassering som er hovedårsaken til at mange bor på Tempe-Sorgenfri. 208 innbyggere, altså hele 62% av respondentene svarer dette på den digitale innbyggerundersøkelsen. I området Tempe-Sorgenfri er det mange ferdselsårer for bilister, syklister og gående. Særlig kan en nevne Holtermanns veg (E6) som fører inn til Trondheim sentrum og på mange måter deler levekårssonen i to: Tempe på vestsiden, og Sorgenfri, Lerkendal og Valgrinda på østsiden.

Figur 10: Der jeg bor er det et godt kollektivtilbud

I den digitale innbyggerundersøkelsen er det et svar som peker seg klart ut når det kommer til godt kollektivtilbud: 82% er helt enige i at det er et godt tilbud der de bor i området (figur 10). Sammen med de som er delvis enige, mener 97% at det er et godt kollektivtilbud på Tempe-Sorgenfri. De siste 3% mener det er både/og, er delvis uenige eller vet ikke. Også mange innbyggerne som ble intervjuet eller som deltok i innbyggerverkstedet var positive til kollektivtilbudet på Tempe-Sorgenfri, og det virker som om veldig mange benytter seg av det. Det er mange bussavganger ut og inn av Trondheim sentrum, og ut til andre bydeler. Det som eventuelt er et problem er at en må krysse Holtermanns veg for å nå busstoppene på andre siden, og som nevnt er dette ikke bare enkelt. Flere synes det er utrygt å ferdes som fotgjenger både på grunn av E6 og undergangen der, men også på grunn av det mange opplever som en uoversiktlig overgang ved Tempeveien. Ved denne overgangen kommer ofte syklister i høy fart, og mange opplever det som uoversiktlig og at syklister tar lite hensyn til gående. En ung kvinne skriver:

*Jævlige sure syklister!
Skulle ønske sykkelveien var borte!*

Det er mange som ønsker en gangbro, flere lyskryss med fotgjengerfelt eller at veien blir lagt i kulvert, både fordi det er vanskelig å krysse veien som syklist eller fotgjenger, og på grunn av støv og støy. I tillegg til at det oppleves utrygt å bevege seg i området på grunn av trafikken, er det også noen hindringer for brukere av rullestol og rullator på grunn av høye fortauskanter. Men det er også noen som ikke synes det er et stort problem å ferdes:

Kan kjøre rundt i rullestol på Tempe, det er fint.

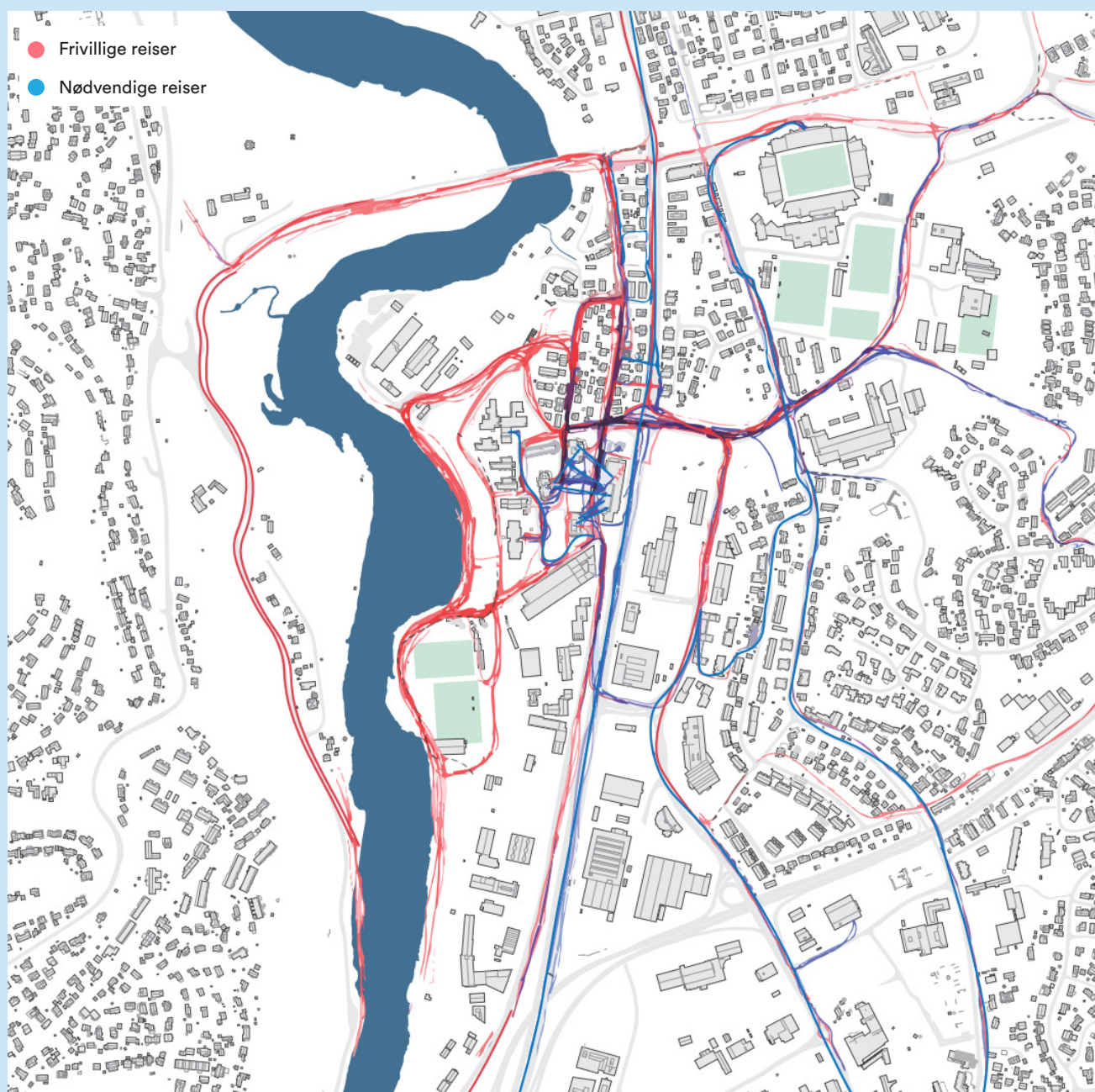
Som nevnt tidligere er det flere innbyggere som beskriver undergangen under Holtermanns veg som skummel, bratt og glatt. Mange forteller at det er for glatt på vinteren til å gå der, særlig de som bruker bevegelseshjelpemidler. Dører i undergangen blir slått inn og det er skummelt når det sitter folk under trappene i undergangen, som kan være ruset eller ruser seg. Det påvirker særlig barns ferdsel negativt. Neste overgangsfelt er lyskrysset ved Lerkendal eller ved Trondheimsporten. Det er mange som forteller at de heller krysser E6 (Holtermanns veg) utenom undergangen og overgangsfeltene fordi det er for lange avstander.

I forbindelse med at det oppleves utrygt å ferdes som fotgjenger, er særlig skoleveien til barn på Tempe og Valgrinda et tema. Mange forteller at det er utrygt å komme seg over Holtermanns veg (E6) og gjennom skogholtet opp til Nardo. Det er også en ganske lang vei å gå. Dette kommer også fram i kartoppgavene. Innbyggere forteller at unger blir fulgt til skolen eller tar buss. Også kommunens Barnetråkkregistrering viser utrygghet og mangel på trivsel langs skoleveien. Elever har markert strekninger som oppleves som veldig mørke om vinteren, en overgang hvor mange biler gjør skoleveien farlig, dårlig vedlikeholdt, smale veier samt mangel på fortau. Det temaet som ofte går igjen i våre undersøkelser er at området kan oppleves som trafikkert og støyende. Utsagn som at «Holtermanns veg oppleves som en barriere» er ikke sjeldent. Svært mange nevner trafikk situasjonen som en stor utfordring i området. Dette gjelder ikke bare veien som en barriere, men også konflikter mellom ulike trafikanter. Flere forteller om at de er redde for syklister som ikke tar hensyn, og som kommer i høy fart langs Tempevegen. Noen omtaler også området som «livsfarlig for fotgjengere».

Fra kartoppgaven som omhandlet bevegelse er det tydelig at de nødvendige reisene (blå linje) er noen andre enn de frivillige reisene (rød linje).

De fleste som svarte på kartoppgaven på verkstedet pekte på Nidelvstien som den mest brukte frivillige reisen for beboere. Av nødvendige reiser (til jobb, skole, nødvendig handel) var det svært mange som benyttet seg av kollektivtilbudet.

Fra figuren under kan man også se at svært mange har tegnet bevegelseslinje der kulverten ligger. Under arbeidet med oppgaven var det flere av deltakerne som fortalte at de krysset vegen ved å løpe over der og når det passet seg, men de ønsket ikke tegne dette inn i kartet.

3.9 Oppsummering

Det er bred enighet blant innbyggerne på Tempe-Sorgenfri om at det er attraktivt å bo der. Overordnet viser undersøkelsen at det som er særlig bra med Tempe-Sorgenfri er at det er sentralt og mange opplever gode naboskap. Fellesskap og naboskap har stor betydning for innbyggere på Tempe-Sorgenfri, særlig i blokkene på Tempe. Innbyggerne ønsker å styrke fellesskapet ved at det etableres flere møteplasser også på tvers av delområdene. Bydelskafeen og festsalen på Tempe helse- og velferdssenter er et sted med potensial for å være et samlingspunkt for hele nabolaget.

Bydelen mangler et klart sentrum som kan virke samlende og identitetsbyggende. Innbyggerne har samtidig et ønske om at det skal bli tryggere å bevege seg i området som fotgjenger, og dette kan bidra til at området brukes mer og fungerer bedre som en helhet. Det er en del utrygghet knyttet til trafikkbildet slik det ser ut i dag. Trafikksikkerhet for barn, eldre og personer

med funksjonsnedsettelse er spesielt viktig for å unngå utenforskap.

Det er et ganske tydelig skille mellom de som har planer om å bli boende i området og de som ser for seg å flytte i løpet av de neste ti årene. De som har bodd i bydelen i lengst tid, og de som er over 50 år svarer i stor grad at de vil bli boende, mens de under 30 og de som har bodd i bydelen inntil tre år i større grad ser for seg å flytte. De som ser for seg å flytte bor hovedsakelig på Lerkendal og Sorgenfri, hvor det er henholdsvis studentboliger og leieleiligheter med et tilbud rettet mot unge.

Det finnes en del idrettstilbud innenfor bydelen, men ut fra resultatene fra den digitale spørreundersøkelsen ser det ut til at det er få som kjenner til disse eller benytter seg av dem. Parker og friområder er det flere som mener det er tilgang på, og disse kan tilrettelegges bedre slik at de også kan fungere delvis som idrettstilbud. Innbyggere på Tempe oppgir å ha bedre tilgang på parker og friområder enn innbyggerne i andre delområder, og dette kan henge sammen med nærheten til Nidelva, som er den

Fremmere:

- Bydelen oppleves som sentral og sentrumsnær
- Godt kollektivtilbud både inn og ut av byens sentrum
- Innbyggere beskriver et godt naboskap innenfor delområdene
- Naboer hjelper hverandre og det arrangeres sosiale arrangement
- Beboere opplever trygge og stabile leieforhold
- Mange aleneboende i området har god nytte av fellesskapet i sine nabolag
- Variert beboergruppe er en styrke for bydelen
- Det er gode uteområder, særlig på Tempe
- Nærhet til turstier langs Nidelva
- Rolig og lite støy (Tempe/Valøya)
- Stort idrettsanlegg på Tempe
- Varierte boformer med stor andel av utleie

Hemmere:

- Store veianlegg, særlig Holtermanns veg, oppleves som en barriere
- Det oppleves som langt å gå mellom stedene hvor man kan krysse veien
- Trafikale utfordringer, konflikt mellom ulike trafikantgrupper
- Bydelen mangler et klart sentrum som kan virke samlende og identitetsbyggende
- Mangel på møteplasser og aktivitetstilbud for ulike beboergrupper - voksne savner utesteder/kafeer og ungdom savner steder å være
- Økende grad av hyblifisering
- Bydelen har et til dels dårlig omdømme, kan føre til stigmatisering som beboerne opplever som belastende
- Stigmatisering rundt enkelte områder som blir kalt "fattige", oppleves belastende, også for barn som forteller om mobbing/utestenging
- Lang skolevei som oppleves til dels utrygg
- Mange barnefamilier bor trangt. Derfor større behov for gode uterom - lekeplasser ønskes
- Befolkningen noe oppstykket i ulike delområder: Eks. Sorgenfri og Elgeseter for yngre beboere, Tempe for mange eldre. Høyblokkene mer variasjon

4

Omdømme

Hvordan oppfatter andre bydelen? Hva er Tempe-Sorgenfris omdømme? I dette kapitlet gjennomgår sentrale funn fra den digitale omdømmeundersøkelsen

Et områdes omdømme handler om hvordan forestillinger og stereotype bilder av ulike områder er etablert eller kan etableres som sannheter hos befolkningen ellers, men også om prosesser som skjer i området. I dette kapitlet er det sett nærmere på hva andre utenfor bydelen mener om Tempe-Sorgenfri, og hvordan de oppfatter bydelen. Kapitlet er en analyse av resultatet fra en digital omdømmeundersøkelse blant innbyggere som bor utenfor Tempe-Sorgenfri. Omdømmeundersøkelsen ble sendt ut til et tilfeldig utvalg og gjennomført i april 2022 (781 svar).

I kapitlet gjennomgår sentrale funn fra omdømmeundersøkelsen. Der hvor funn fra omdømmeundersøkelsen og innbyggerundersøkelsen samsvarer/spriker vil dette bli kommentert. Hvorvidt byens befolkning sin forestilling av bydelen samstemmer med opplevelsene Tempe-Sorgenfri innbyggerne har av bydelen sin, vil være informasjon av interesse å ta med i arbeidet med områdesatsingen.

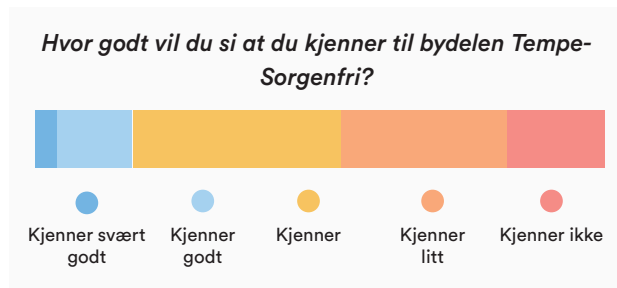
Det er gjort et søk i ulike mediekilder for å se på hvordan media omtaler bydelen. Hvordan media omtaler bydelen kan også påvirke hvordan befolkningen oppfatter Tempe-Sorgenfri. Noen eksempler på oppslag vil bli presentert i følgende kapittel. Sammen gir den digitale omdømmeundersøkelsen og mediesøket en indikasjon, et bilde, på Tempe-Sorgenfris omdømme blant Trondheims befolkning.

Kapitlet er delt opp i fem overordnede temaer:

- Kjennskap til bydelen
- Bomiljøet og trygghet
- Aktiviteter og møteplasser
- Transport og bevegelse
- Oppsummering av omdømmeundersøkelsen

4.1 Kjennskap til bydelen

Det er viktig å vite om respondentene på omdømmeundersøkelsen kjenner til Tempe-Sorgenfri eller om de baserer svarene på for eksempel rykter eller gjennom mediebildet. Respondentene ble derfor spurt om hvor godt de kjenner til området (figur 11). Det er mange respondenter som i liten grad kjenner til Tempeområdet. 17% kjenner ikke og 29% kjenner det lite, og over en tredjedel kjenner området middels. Samlet er det 82% som svarer de kjenner området middels til ikke i det hele tatt. 18% svarer at de kjenner områdene godt eller svært godt. Dette viser at det er en god del av respondentene som ikke kjenner til området veldig godt, men som likevel svarer på spørsmål om omdømmet til Tempe-Sorgenfri.

Figur 11: Innbyggere i Trondheim sitt kjennskap til Tempe-Sorgenfri.

Av de områder respondentene kjenner best til ser en at Lerkendal (52%) og Tempe (29%) peker seg særlig ut (figur 12). Det er færrest som kjenner til Valgrinda, noen flere kjenner til Sorgenfri. Det er blitt kommentert fra noen at de kjenner til veien eller sykkelveien, på grunn av gjennomkjøring.

Figur 12: Hvilket område innenfor bydelen Tempe-Sorgenfri kjenner du best til?

4.1.1 Hvilket inntrykk har du av Tempe-Sorgenfri?

Omdømmeundersøkelsen viser at det er et variert inntrykk beboere i Trondheim har av området, men de fleste har et middels til dårlig inntrykk av Tempeområdet (figur 2.3 i vedlegg). Det er få respondenter som har et svært godt eller ganske godt inntrykk av Tempeområdet. Det er kun 2% av dem som har svart de har et svært godt inntrykk og 8% som har svart de har et ganske godt inntrykk av området. De over 67 år har et bedre inntrykk av Tempeområdet enn andre. Respondentene fikk anledning til å gi stikkordsmessig uttrykk for hva de forbinder med Tempe-Sorgenfri, og ordskyen viser hvilke ord de beskriver området med.

Ordene som nevnes flest ganger vises med større skriftstørrelse. Ut i fra denne fremstillingen kan man se at mange forbinder Tempe-Sorgenfri med trafikk, Lerkendal stadion, industri, buss, boliger og kommunale boliger. Videre nevnes også blokker og Max-bygget. Opplevelsen av at det er et trafikkert område er noe innbyggere på Tempe-Sorgenfri også bemerker både gjennom intervjuer og i den digitale innbyggerundersøkelsen.

Undersøkelsen viser at over halvparten av utvalget (58%) mener det er helt uaktuelt å flytte til Tempeområdet. Til sammen er det 9% som svarer at det er aktuelt eller svært aktuelt (figur 2.21 i vedlegg). Det er særlig de som bor alene som vurderer det som aktuelt å flytte til Tempeområdet, i tillegg til aldersgruppen 20-29 år. Det at mange svarer at de ikke ønsker flytte til Tempe-Sorgenfri kan ha sammenheng med at de ikke ønsker å flytte fra der de allerede bor. Resultat fra dette spørsmålet er derfor noe uklart i forhold til bakgrunn for svaret.

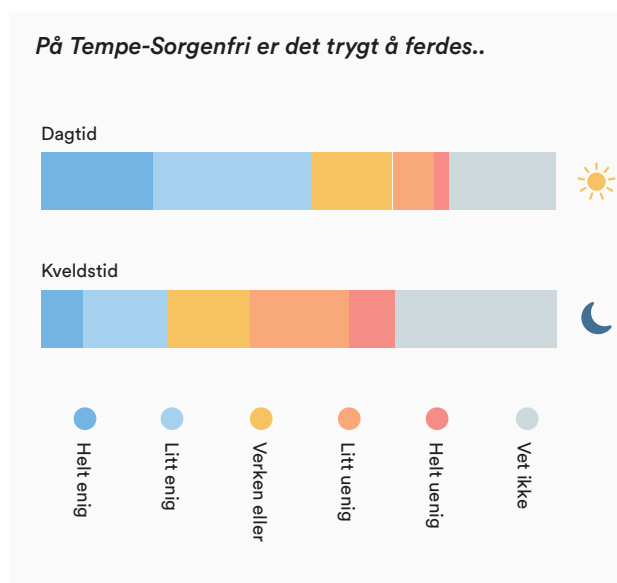
4.2 Oppfatninger av bomiljøet

Oppfatninger av hvorvidt Tempe-Sorgenfri er et sted hvor det er attraktivt å bo, trygt å ferdes, godt oppvekstmiljø og om det er gode uteområder er noe respondentene har blitt spurt om i omdømmeundersøkelsen.

En relativt stor andel ser seg uenig i påstanden om bydelen er et **attraktivt sted å bo**. 58% er uenige i påstanden og 19% sier det verken/eller er attraktivt. Det er bare 9% som svarer at de er litt eller helt enig i at Tempe-Sorgenfri er et attraktivt sted å bo. Det er de over 67 år som er mest positive av aldersgruppene, men gjennomsnittlig skårer de også under middels, altså at de er litt uenige at det er attraktivt å bo der. Svarene her skiller seg relativt mye fra det innbyggerne på Tempe-Sorgenfri svarer på samme påstand, der 73% er helt eller delvis enig i at det er attraktivt å bo der. Den digitale omdømmeundersøkelsen gir uttrykk for at beboere utenfor Tempe-Sorgenfri har et noe negativt inntrykk av området. Dette omdømmet kan ha blitt påvirket av media eller negative rykter. I møter med ulike aktører er det flere som tror at blokkbebyggelsen er kommunale utleieboliger, men det er de ikke. Beboerne i blokkene trives godt, men kjenner på stigmatiseringen knyttet til at de bor der og at de leier istedenfor å eie. Dette kan tyde på en tvetydig historie om Tempe-Sorgenfri, noe som også kom frem i en fersk masteroppgave (Landa, 2022).

Over halvparten (53%) av utvalget mener det er **trygt å ferdes på dagtid** på Tempeområdet. 11% svarer at det ikke er trygt å ferdes ute på dagtid (figur 13), mens 1 av 5 svarer «vet ikke». Aldersgruppen 20-29 år er mer enig i at det er trygt, mens de mellom 50-67 år er mindre enige i påstanden. På kveldstid derimot danner svarene et litt annet bilde av hvor trygt det oppleves å ferdes ute i området (figur 13). Nærmere en tredjedel svarer at de ikke vet om det er trygt å **ferdes på kveldstid** og ellers fordeler svarene seg fra helt uenig til helt enig. Til sammen er 28% uenig og 24% er enig at det er trygt å ferdes på kveldstid, mens 16% sier det er verken/eller. Menn opplever i større grad enn kvinner at det er trygt, men det er ikke store forskjeller.

Til spørsmål om det er **trygt for barn å ferdes ute** på Tempe-Sorgenfri svarer over halvparten av respondentene at de er uenige i at det er trygt å ferdes ute for barn i området, der 27% er litt uenig og 25% helt uenig i dette. 6% er litt eller helt enig i at det er trygt, og 11% mener det er verken/eller. En stor del (30%) svarer også her at de «vet ikke». Når det gjelder barn og unges liv på Tempe-Sorgenfri er det få som sier seg enig i at det er et godt oppvekstmiljø på Tempeområdet, bare 5% er litt eller helt enig i dette.

Figur 13: Trondheims befolkning sin oppfatning av hvor trygt det er å ferdes på Tempe-Sorgenfri på dagtid og kveldstid.

Over en tredjedel vet ikke om det er et godt **oppvekstmiljø** og 15% sier det er verken/eller. 44% er litt eller helt uenige i at det er et godt oppvekstmiljø på Tempe-Sorgenfri.

Til spørsmål om **uterom og bomiljø** på Tempe-Sorgenfri er det en del enighet i svarene fra omdømmeundersøkelsen. De fleste av respondentene mener det er dårlig luftkvalitet og mye støy i bydelen. Dette er også noe innbyggerne påpeker i den digitale innbyggerundersøkelsen, og det fremstår som dette gjelder både trafikkstøy og festbråk.

De fleste mener det ikke er **fine bygninger** på Tempe-Sorgenfri. Til sammen er 63% av utvalget uenige i denne påstanden. 11% er litt eller helt enige i at det er mange fine bygninger, mens en fjerdedel svarer at det er verken/eller vet ikke. Studenter er særlig uenige i påstanden.

4.3 Aktiviteter og møteplasser

I omdømmeundersøkelsen ble befolkningen spurt om hvor attraktivt det er å være på Tempe-Sorgenfri på **fritiden**. Over halvparten (58%) svarer at de er litt og helt uenige i at det er attraktivt å tilbringe fritiden sin på Tempe-Sorgenfri. En av fem synes det er verken/ eller, mens 9% er litt eller helt enige i at det er attraktivt å bruke fritiden sin der. 14% sier at de «vet ikke». Aldersgruppen 30-39 er de som er mest uenige i påstanden.

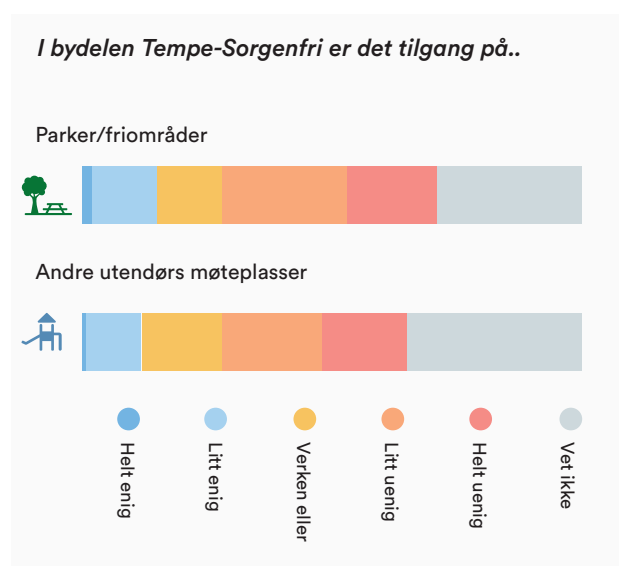
På spørsmål om det er attraktive **butikker og serveringssteder** på Tempe-Sorgenfri svarer flertallet (54%) at de er litt eller helt uenige i at det er attraktive butikker og serveringssteder, og 12% svarer at det er verken/eller. Det er få som er enige i at det er attraktive butikker og serveringssteder her, og bare 1% er helt enig og 8% er litt enige. Nærmere en fjerdedel svarer at de «vet ikke». Innbyggere på Tempe-Sorgenfri har selv gitt tilbakemeldinger særlig i den digitale innbyggerundersøkelsen at de savner flere ulike typer butikker i nærområdet.

Det er blandede svar på om Tempeområdet har et variert **kulturtilbud**. I overkant av en tredjedel (37%) svarer at de ikke vet om det er et variert kulturtilbud, en tredjedel (32%) er helt uenige i at det er et variert kulturtilbud, og 14% er litt uenige. 4% er enige i at det er et variert kulturtilbud. De med grunnskole/videregående-utdanning er noe mer positive til påstanden enn de som har universitets/høgskoleutdanning på over 4 år. Innbyggerne mener selv at området har et manglende kulturtilbud, mens befolkningen har et mer blandet svar. Dette kan ha sammenheng med hvor godt de kjenner til området.

Mange svarer at det er liten tilgang på **parker og friområder** på Tempe-Sorgenfri. Samlet er 43% uenige, og 29% vet ikke om det er parker og friområder på Tempeområdet (figur 14). Det er flest studenter som ikke vet. 15% mener det er noe tilgang og bare 2% av de er helt enige i dette. De resterende 13% sier det er verken/ eller.

Om det er tilgang på **andre utendørs møteplasser**, er det mange av respondentene (35%) som ikke vet (figur 14). Til sammen er 37% uenige og 12% enige i at det er tilgang på andre utendørs møteplasser, enn parker og friområder. Det er altså mange som ikke vet eller mener at det ikke er tilgang på andre utendørs møteplasser. Innbyggerne selv har svart at det mangler møteplasser der en kan samles og at området ikke har et klart sentrum.

Nærmere en tredjedel av utvalget svarer de ikke vet om det er muligheter for **fritidsaktiviteter** på Tempeområdet, 20% er litt enige i at det er mulig og 3% er helt enige. 16% sier det er verken/eller mulighet for og 23% er uenige i påstanden. Det er altså litt blandede syn, men flest har svart mellom litt uenig til litt enig.

Figur 14: Trondheims befolkning sin oppfatning av tilgang på grøntområder og utendørs møteplasser på Tempe-Sorgenfri.

4.4 Transport og bevegelse

Tempe-Sorgenfri er et område preget av trafikk og gjennomfart av alle trafikantgrupper. Blant befolkningen svarer svært mange at det er mye **trafikk** på Tempeområdet. Til sammen er 88% helt eller litt enig i at det er mye trafikk i området. Bare 4% er uenige eller svarer det er verken/eller og 9% svarer «vet ikke». Dette samsvarer med hva innbyggere også mener.

På spørsmål om det er **tilrettelagt for gående og syklende** er det blandede svar, men en del mener at det er tilrettelagt for gående og syklende på Tempeområdet. 12% er helt enige og 29% er litt enig i at det er tilrettelagt, mens 19% sier det er verken eller (figur 15). 19% sier seg litt eller helt uenig i at det er tilrettelagt for gående og syklende på Tempeområdet. En av fem svarer «vet ikke» på påstanden. Studentene er mer uenig i at det er tilrettelagt, enn de med annen yrkesstatus. Fra innbyggerundersøkelsen ser vi også at de som selv bor i området er mer uenig i at det er tilrettelagt for gående og syklende i området.

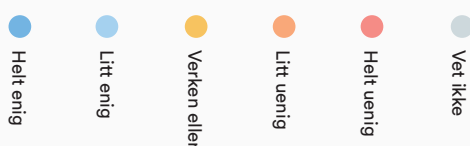
Svært mange mener det er god tilgang på **offentlig transport** på Tempeområdet, hele 72% er litt eller helt enig i dette. Bare 4% er uenige i påstanden og 7% sier at det er verken/eller (figur 15). En del sier at de «vet ikke» (17%). Her også er studentene mindre enige, med gjennomsnittsskår som tilsier at de verken/eller mener det er god tilgang på offentlig transport. Både innbyggerne i området og befolkningen ellers er enige i at området har god tilgang på offentlig transport.

I bydelen Tempe-Sorgenfri er det..

Tilrettelagt for gående og syklende

God tilgang på offentlig transport

Figur 15: Trondheim befolkning sin oppfatning av tilrettelegging for gående og syklende, samt kollektivtilbudet på Tempe-Sorgenfri.

4.5 Oppsummering

Det er en del av respondentene som ikke kjenner til Tempeområdet, halvparten svarer likevel at de kjenner Lerkendal best, og videre er det mange som kjenner til Tempe. En kan si at inntrykket av området er middels til dårlig blant andre innbyggere i kommunen, basert på det en ser i undersøkelsen. Mange av respondentene mener det ikke er attraktivt å bo der og heller ikke å tilbringe fritid der. Når det kommer til oppvekstmiljø svarer over en tredjedel at de ikke vet om det er bra, og nærmere halvparten er uenige i at det er et godt oppvekstmiljø i Tempeområdet. Av resten syns flere det er middels godt, mens få mener at det er godt.

Når det gjelder fremkommelighet viser respondentene et positivt bilde av Tempeområdet, der tilgangen på offentlig transport er god og det er middels til godt tilrettelagt for gående og syklende. Det er overveiende mange som er enige i at det er mye trafikk og støy på Tempe-Sorgenfri. Det samme gjelder dårlig luftkvalitet, men her svarer en fjerdedel at de vet ikke. Det er mange som er uenige i at det mange fine bygninger på Tempe-Sorgenfri.

En er i stor grad uenig i at det er attraktive butikker og serveringssteder og et variert kulturtilbud på Tempe-Sorgenfri. Det samme gjelder tilgangen på parker og friområder, og andre utendørs møteplasser. For disse spørsmålene er det også rundt en tredjedel som svarer at de ikke vet. Det er blandede svar på om det er muligheter for fritidsaktiviteter. Mange vet ikke, men flere svarer noe positivt eller rundt middels.

Angående trygghet, er mange enige i at det er trygt å ferdes på dagtid, bare 10% er uenige i dette. På kveldstid er det noe færre som mener det er trygt, da fordeles svarene bredere på skalaen fra helt enig til helt uenig, men størsteparten av svarene er rundt middels. Nærmere en tredjedel svarer at de ikke vet. På spørsmål om det er trygt å ferdes ute for barn på Tempeområdet, er mange uenige.

5 Avslutning

Innbyggerundersøkelsen for Tempe-Sorgenfri danner et kunnskapsgrunnlag for videre prosess og arbeid med områdesatsing. Undersøkelsen av stedet, dets struktur og stedsbilder, ulike interesser og bruken av stedet, gir oss et grunnlag for å forstå kvaliteter og utfordringer på Tempe-Sorgenfri. De kvalitative, og ikke-målbare, egenskapene som innbyggerne beskriver er viktige og nødvendige innspill for å sikre og styrke bo- og nærmiljøkvaliteter fremover.

Et viktig poeng som har kommet frem i denne innbyggerundersøkelsen er at man kan leve gode liv og trives i sine nærområder, samtidig som at området har enkelte levekårsutfordringer. Dette er noe innbyggere ønsker å formidle ettersom de mener området har et ufortjent negativt omdømme.

Å bo betyr å respektere omgivelsene, og bli «venner med omgivelsene», sier arkitekturprofessor Christian Norberg-Schulz (1992), og peker på at vennskap har med kvaliteter å gjøre.

5.1 Stedsbruk

Et sted blir levende gjennom at folk bruker det, bor og jobber der, handler, oppholder seg, reiser til og gjennom, setter seg ned eller møter andre mennesker der. Bruken av offentlige rom regnes som ett av de viktigste suksesskriteriene for god byplanlegging. Stedsbruk ble i denne innbyggerundersøkelsen kartlagt ved hjelp av flere metoder, deriblant kartlegging under verksted, spørreundersøkelser og intervjuer. I dette kapittelet drøftes funn fra undersøkelsen ut fra typer bruk og behov knyttet til disse, og eventuelle barrierer for bruk.

Aktiv og passiv stedsbruk

Stedsbruk kan være både aktiv og passiv, hvor den aktive kan handle om engasjement i frivillighet og foreninger og å benytte seg av lekeplasser, idrettsplasser og kulturtilbud. Passiv stedsbruk kan dreie seg om å være tilskuer og tilstede i byrommet uten å samhandle i særlig grad med andre. Dette kan også gi en følelse av tilhørighet, det å ha tilgang til fellesskapet og mulighet til å delta. Både grupper og enkeltpersoner kan ønske å bruke stedet uten å være aktivt deltakende. Det gjelder alle innbyggere som potensielt kan oppleve utenforskap og ensomhet, og kan være alt fra studenter, pensjonister og aleneboere til innbyggere med innvandrerbakgrunn og småbarnsforeldre. Et sunt byliv kan fungere som en ressurs for folkehelsen i bydelen, særlig psykisk helse. På Tempe-Sorgenfri har særlig Nidelvstien og idrettstilbudene langs denne et stort potensial til å fungere både for aktiv og passiv stedsbruk og på den måten virke inkluderende.

Stedsbruk gjennom døgnet

Mange innbyggere i Trondheim bruker området til gjennomgangstrafikk i rushtiden. Bydelens innbyggere må tas hensyn til. En del innbyggere ønsker flere steder å møtes og flere sentrumsfunksjoner, og i den sammenhengen er det viktig å ta hensyn til at området også skal fortsette å fungere som boligområde hvor innbyggerne får ro på kveldstid. Det er også uttrykt et ønske om flere møteplasser for ungdom, og dette kan også være aktuelt på kveldstid. Da er det viktig at det tas hensyn til andre beboere, og også at det oppleves trygt å ferdes ute for de unge.

Stedsbruk innenfor stor og liten radius

Særlig for pensjonister og barnefamilier er det viktig med turmuligheter, inkluderende arenaer og møteplasser på tvers av grupper, og synlige aktiviteter i bydelen. Barrierer for bruk for disse gruppene kan være mangel på tilbud lokalt, dårlig tilrettelegging og tilgjengelighet. Holtermanns veg som skjærer gjennom bydelen hemmer bevegelser innad i bydelen, og gjør bruken av lokale tilbud mer krevende. I dag er det få kulturtilbud og idrettstilbud som innbyggerne benytter seg av lokalt, og slik er det få møteplasser for de gruppene som ønsker å bruke nærmiljøet i hverdagen. Nærhet til tilbud har mindre betydning for studenter, som i større grad tar hele byen i bruk, og også har egne steder hvor de typisk samles.

Kort og lang botid

Det er en del forskjeller og fellestrekk i stedsbruk mellom de som har bodd lenge i bydelen og de som kun har bodd der i kort tid. De som har bodd i bydelen i ni år eller mer bruker i stor grad parker og friområder i nærheten, mens de som har bodd i bydelen i inntil 3 år i liten grad bruker disse. Det er også tydelig fra innbyggerundersøkelsen at pensjonister er de som benytter dette tilbudet mest, og studenter benytter det i liten grad. Kulturtilbud er det få som kjenner til eller bruker uavhengig av botid i bydelen.

Fastboende og besøkende

Innbyggere fra utenfor bydelen bruker området i stor grad til gjennomgangstrafikk: kollektivt, bil, sykkel. Denne gruppen har behov for trygge og lesbare trafikale forhold. Det er få som kjenner til butikker, serveringssteder, kulturtilbud eller friområder på Tempe-Sorgenfri. Barrierer for bruk kan knyttes til mangel på kjennskap til bydelen.

5.2 Stedsinteresser

Interessen for et sted kan være ganske forskjellig om du er beboer, en som jobber i området, er besøkende, lokalt næringsdrivende, grunneier, eiendomsutvikler, medieaktør, lokalpolitiker, planmyndighet, representant for offentlige myndigheter og tjenesteytere, eller fritids- og kulturoperatør. I denne undersøkelsen er det innbyggernes interesser som er undersøkt, og stedsinteresser i denne sammenhengen er de som er uttrykt av innbyggerne på Tempe-Sorgenfri.

Det er mulig å få en bolig til rimelig pris på Tempe-Sorgenfri. Noen har sterk tilknytning til stedet fordi de har vokst opp her, eller partneren er herfra. Bydelen er sentrumsnær, den har idrettstilbud, oppleves urban og er et område med mangfold av innbyggere. Det er godt kollektivtilbud, godt tilrettelagt for gående og syklende, og tilgang til friluftsområde og grøntareal.

Konflikter kan lett oppstå i motsetninger knyttet til blant annet eksisterende bruk og framtidssbilder, til bevaring og endringer. Ett eksempel er eiendomsutviklere og næringslivsaktører sine interesser for en utviklingsretning for området som kan være ganske annerledes enn for mange lokale innbyggere. Eiendomsutviklere sine stedsinteresser for Tempe-Sorgenfri er ikke undersøkt. Men området er et bynært pressområde som antas å være ganske interessant. Flere større leilighetsbygg og boligblokker er nylig satt opp, blant annet Nærbyen, og Frost planlegger å bygge en ny høyblokk.

De kvalitative og ikke-målbare egenskaper som innbyggerne gir uttrykk for, er viktige, og de angår alle som vil bo og leve i området. Ikke minst må de forstås av de som bygger nytt og de som transformerer til ombruk og gjenbruk i bydelene. Innbyggerne på Tempe-Sorgenfri uttrykker bekymring for hyblifisering av trehusbebyggelsen på Tempe og Valgrinda. Endring av stedskarakter antas å stå i kontrast til eiendomsaktører som kan ha større interesse for å rive for å kunne bygge nye boligblokker/flerleilighetsbygg, gjerne både høyt og tett, og får en annen karakter enn eksisterende bebyggelse. For disse vil bevaring kunne oppleves som en begrensning. For innbyggerne på Tempe-Sorgenfri vil det kunne bety nye leiligheter i et annet prissegment enn ellers i området, og en endring av bydelens stedsbilde og identitet med tilflytting av innbyggere fra høyere middelklasse, få aktuelle boliger for barnefamilier, og som følge av dette en fortregning av eksisterende beboere.

5.3 Stedsbilder og identitet

Stedsbilder handler om hvilke forestillinger, eller bilder, som eksisterer for å beskrive stedet. Vår og andres oppfatning av stedet vi bor på er avgjørende for vår identitet og følelse av enten tilhørighet eller utenforskap.

Mange av stedene nevnt som viktige for stedsbruk er også sentrale i det som kan kalles Tempe-Sorgenfri sin stedsidentitet. Innbyggerne opplever de nevnte stedene som viktige og de verdsetter dem.

Et område hvor man trives godt

Innbyggere i området beskriver bomiljøet som svært godt. Det er også et trygt, rolig og stille område sammenlignet med andre sentrumsnære bydeler.

Fragmentert med ulike identiteter

Tempe-Sorgenfri er et område med varierende uttrykk og boformer. Det er lite kontakt mellom delområdene, og derfor finnes det ingen entydig oppfatning av områdets identitet.

Mangler bydelssentrum

Bydelen har ikke et klart sentrum som kan virke samlende og identitetsbyggende.

Sentralt

Området ligger sentralt til med svært gode bussforbindelser, sykkelveier og bilveier. Resten av Trondheim er lett tilgjengelig fra Tempe-Sorgenfri. Området er sentralt for studenter ved NTNU.

Et område preget av trafikk

Store deler av bydelen Tempe-Sorgenfri preges av harde flater, gjennomgangstrafikk, trafikale barrierer og trafikkstøy.

5.4 Veien videre

Innbyggerundersøkelsen skal brukes som et kunnskapsgrunnlag for Trondheim kommune sitt videre arbeid med Tempesatsinga. Følgende punkter kan gi en retning for veien videre med utgangspunkt i innbyggers perspektiver og ståsted:

Skjerme mot belastninger

Gjennomgangstrafikk fremstår som belastende for innbyggerne på Tempe-Sorgenfri. I et område preget av transport, industri og næring har det stor betydning for innbyggerne å være skjermet mot denne aktiviteten. Feststøy er en annen belastning beskrevet av flere innbyggere, som setter det i sammenheng med hyblifisering i småhusbebyggelsen.

Bygge ned barrierer

Tempe-Sorgenfri oppleves i liten grad som en samlet bydel, særlig på grunn av Holtermanns veg som deler området i to. Veien utgjør en så stor barriere at innbyggerne i liten grad benytter tilbud på motsatt side av veien fra der de bor. Veien er også krevende å krysse som en del av skoleveien for barn og unge og når man benytter seg av kollektivtilbudet. Boligområdene utgjør forholdsvis ensartede enklaver adskilt av større arealer til transport, industri og næring, og avstander og dårlige forbindelser mellom boligområdene fungerer som barrierer for kontakt på tvers. Tryggere og mer attraktive krysningsmuligheter kan hjelpe til med å bygge ned barrierer for bruk av nærmiljøet.

Gode uteområder

Når en stor andel innbyggere bor i leilighet, mange familier bor trangt, og det er begrenset med grøntområder, blir det ekstra viktig med god utforming av disse og tilrettelegging for flere brukergrupper. Utforming med tanke på sambruk kan forsterke kvalitetene og bidra til ulik bruk til ulike tider. Lekeplasser, idrettsanlegg og stier kan tilrettelegges slik at de er attraktive for flere. I områdene med tett og høy bebyggelse er det særlig viktig å sikre gode klimatiske forhold, som solforhold, på bakkeplan, og kvaliteter i øynehøyde.

Styrke forbindelser

Nidelvstien har et stort potensial som rekreasjonsområde og bidrag til folkehelsen for beboere i området. Forbindelser dit på tvers av veianlegg og næringsarealer, og fra alle boligområder, er viktig. Med en stor andel barn og unge i bydelen er det spesielt viktig å sikre trygge og attraktive forbindelser mellom boligområdene og de ulike tilbudene barn og unge bruker, som idrettsanlegg, møteplasser, skoler, barnehager og fremtidige fritidstilbud. Et godt tilrettelagt og synlig nettverk av forbindelser på tvers av eksisterende barrierer kan bidra til å binde bydelen sammen og gjøre tilbud for alle grupper mer tilgjengelig.

Inkluderende møteplasser

Tempe-Sorgenfri mangler et naturlig bydelssentrum som kan virke samlende og identitetsbyggende. Flere savner kulturtilbud, kafeer og spisesteder i bydelen som kan få innbyggerne til å møtes, og styrke tilhørigheten og identiteten til bydelen. Det finnes noen møteplasser, men et bredere utvalg og mer helhetlig utvikling med et levende bydelssentrum kan bidra til bedre synlighet og relevans for flere. Idrettstilbud og friområder kan også fungere som møteplasser og bør tilrettelegges slik at det blir lav terskel for deltakelse, og at flere kan få glede av disse tilbudene.

Bevare og styrke fellesskapet

Stoltheten og tilhørigheten mange innbyggere føler knyttet til nærmiljøet sitt er viktig å bygge videre på. Det har kommet tydelig frem i denne innbyggerundersøkelsen at man kan leve gode liv og trives i nærmiljøet sitt samtidig som området har enkelte levekårsutfordringer. Dette er noe innbyggere ønsker å formidle ettersom de mener området har et ufortjent negativt omdømme. Mangel på samsvar mellom inntrykket av bydelen utenfra og innbyggernes egne oppfatninger av stedet gjør det desto viktigere å identifisere hvilke kvaliteter som bidrar til trivsel og godt bomiljø. Det gode naboskapet flere beskriver kan være utgangspunkt for tiltak som tar tak i behov og ønsker fra innbyggerne selv.

6 Referanser:

Gehl, J. (1980). *Livet mellom husene: udeaktiviteter og udemiljøer*. København: Arkitektens Forlag.

Guttu, J. (2003). "Den gode boligen" Fagfolks oppfatninger av boligkvalitet gjennom 50 år. PhD-avhandling, Oslo: AHO.

HUNT Forskningsssenter (2021) HUNT 4 rapporter. Hentet fra: <https://www.ntnu.no/hunt/rapporter>.

Mathur, V. N., Price, A. D. F., Austin, S., & Moobela, C. (2007). Defining, identifying and mapping stakeholders in the assessment of urban sustainability. IN: Horner, M.... et al. Paper presented at the Proceedings: SUE-MoT Conference 2007: International Conference on Whole Life Sustainability and its Assessment, Glasgow, Scotland, 27th–29th June.

Norberg-Schulz, C. (1992) *Mellom jord og himmel*. Oslo: Pax Forlag.

Ruud, M. E., Brattbakk, I., Røe, P. G., & Vestby, G. M. (2007). Sosiokulturelle stedsanalyser: vegleder. In: Akershus fylkeskommune.

Star, S.L. and Griesemer, J.R. (1989): "Institutional Ecology, Translations, and Coherence: Amateurs and Professionals in Berkeley's Museum of Vertebrate Zoology, 1907-1939," *Social Studies of Science*, 19, 387-420.

Strinda historielag (2015). Edwardsminde. Hentet fra: <https://www.strindahistorielag.no/wiki/index.php/Edwardsminde>.

Strinda historielag (2020). Paulinegard. Hentet fra: <https://www.strindahistorielag.no/wiki/index.php/Paulinegard>.

Strinda historielag (2021). Tempe. Hentet fra: <https://www.strindahistorielag.no/wiki/index.php/Tempe>.

Tjora, A. H. (2017). *Kvalitative Forskningsmetoder I Praksis*. 3. Utg. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Trondheim kommune (2021). *Levekår- og folkehelse rapport 2021*. Hentet fra: <https://sites.google.com/trondheim.kommune.no/levekar-og-folkehelse/innledning?authuser=0>.

Trondheim kommune (2012). *Tempe, Valøya og Sluppen Områdeplan*. Analyser, fastsatt av bygningsrådet 21.08.2012. Hentet fra: https://www.trondheim.kommune.no/globalassets/10-bilder-og-filer/10-byutvikling/byplankontoret/temaplaner/tempe-valoya-og-sluppen-omradeplan/tempe_valoya_analysehefte-fastsatt-2012-08-21.pdf.

Foto: Alle bilder er tatt av Trondheim kommune dersom ikke annet er nevnt ved bildet

Oppdragsleder: Kari Hovin Kjølle
Henning Larsen Architects AS
Avdeling Trondheim
05.10.2022

Samarbeid mellom:
Henning Larsen Architects,
NTNU Samfunnsforskning,
Sentio Research

Design: Henning Larsen Architects AS

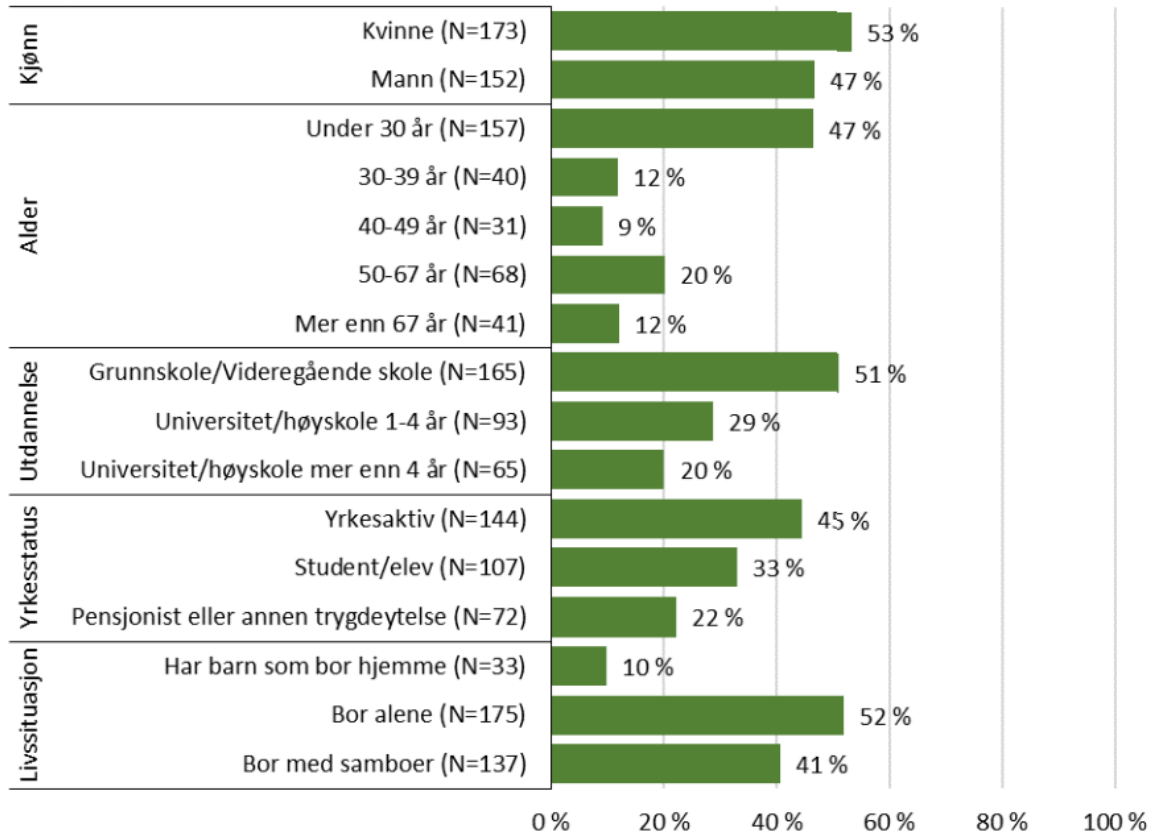
Forside: Sosiokulturell stedsanalyse av Tempe-Sorgenfri

7 Vedlegg

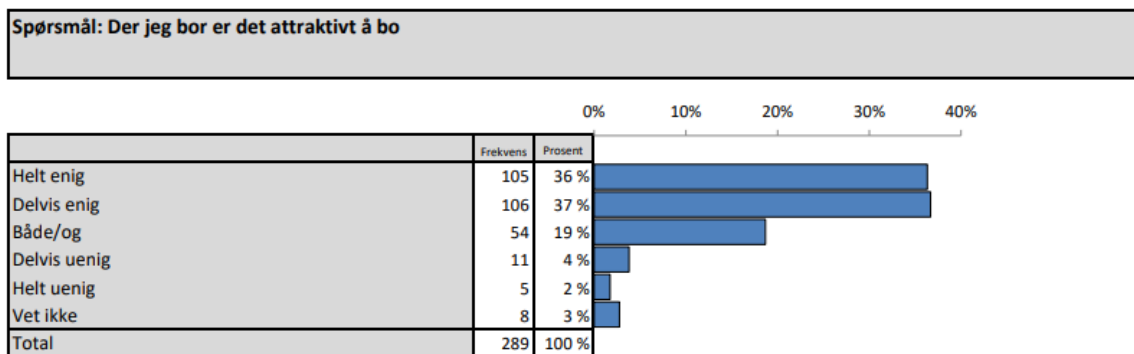
Vedlegg

Vedlegg 1: Den digitale innbyggerundersøkelsen

Tempe (N=337)

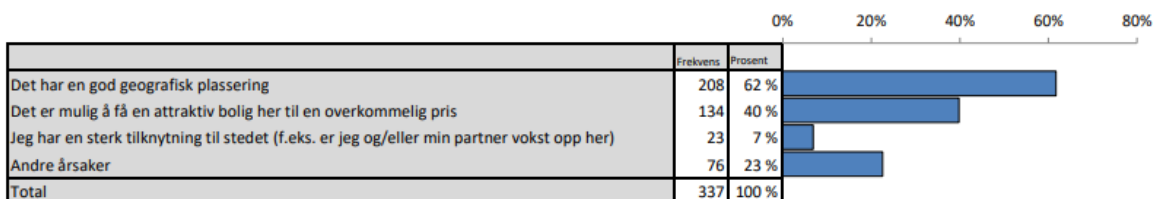

Figur 1.1: Der jeg bor er det attraktivt å bo

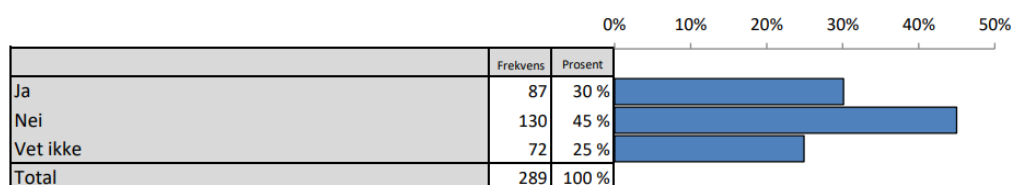
Figur 1.2: Hva er hovedårsaken til at du bor i bydelen? Flere svar mulig.

Spørsmål: Hva er hovedårsaken til at du bor i bydelen?
Flere svar mulig.

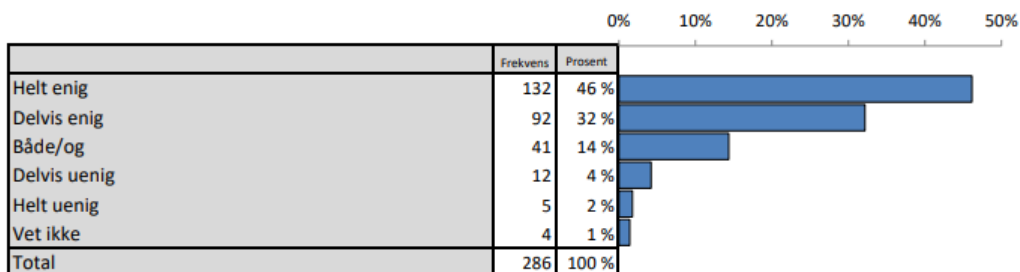
Figur 1.3: Ser du for deg å bo der du bor de neste 10 årene?

Spørsmål: Ser du for deg å bo der du bor nå de neste 10 årene?

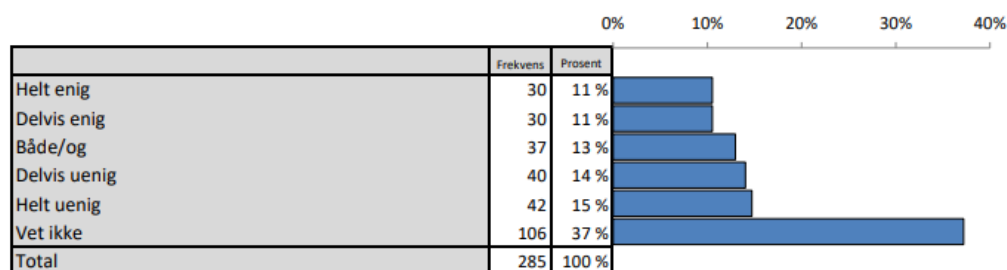
Figur 1.4: Der jeg bor er det trygt å ferdes.

Spørsmål: Der jeg bor er det trygt å ferdes

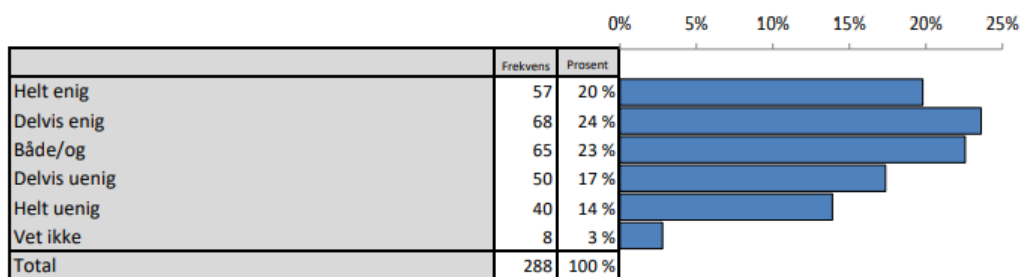
Figur 1.5: Der jeg bor er det tilgjengelige helsetjenester jeg benytter meg av

Spørsmål: Der jeg bor er det tilgjengelige helsetjenester jeg benytter meg av

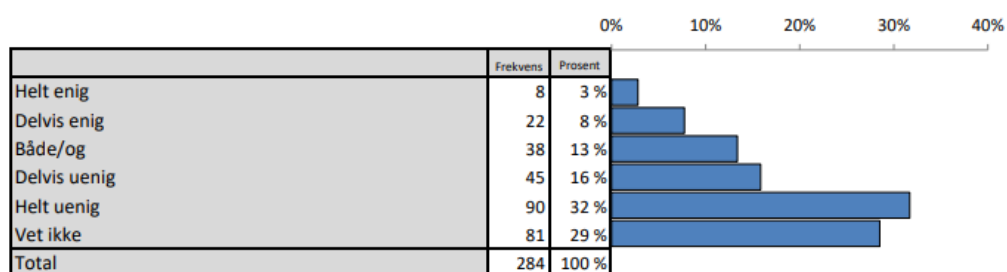
Figur 1.6: Der jeg bor er det tilgang på friområder og parker

Spørmål: Der jeg bor er det tilgang på friområder og parker

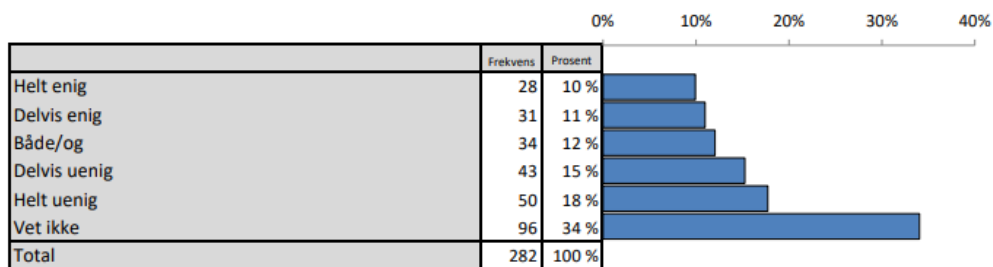
Figur 1.7: Der jeg bor er det et kulturtilbud jeg benytter meg av

Spørmål: Der jeg bor er det et kulturtilbud jeg benytter meg av

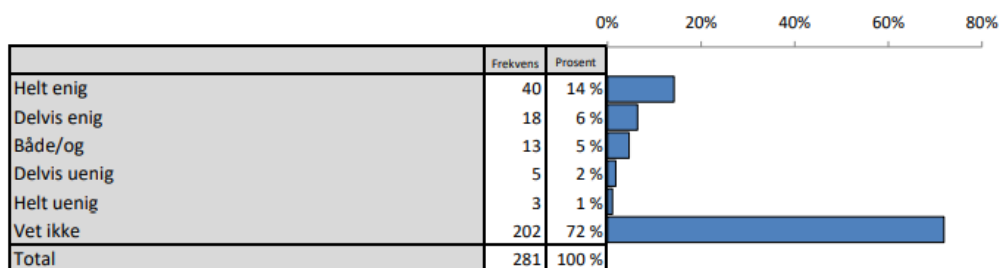
Figur 1.8: Der jeg bor er det et idrettstilbud jeg benytter meg av

Spørmål: Der jeg bor er det et idrettstilbud jeg benytter meg av

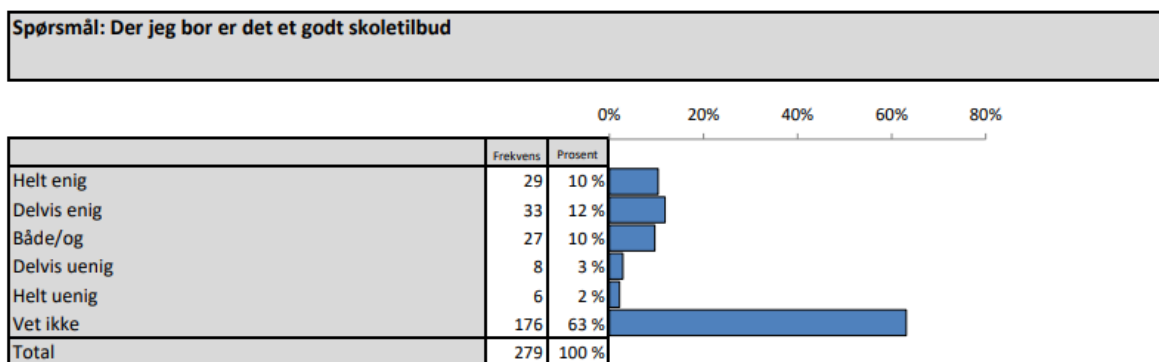

Figur 1.9: Der jeg bor er det et godt barnehagetilbud

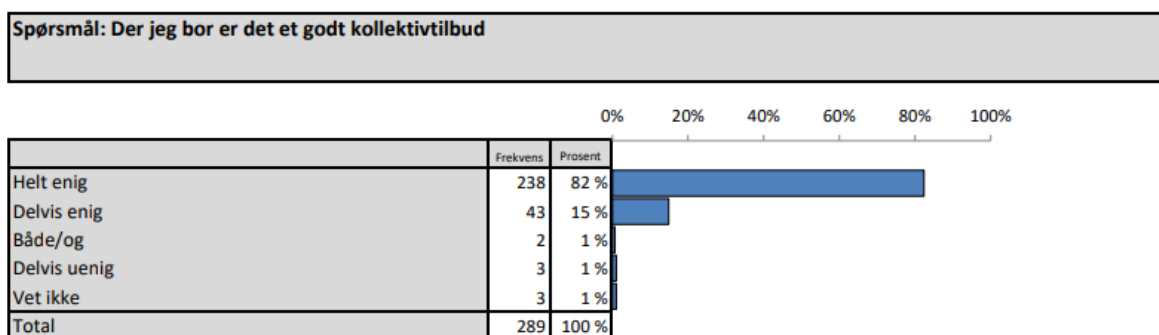
Spørmål: Der jeg bor er det et godt barnehagetilbud

Figur 1.10: Der jeg bor er det et godt skoletilbud

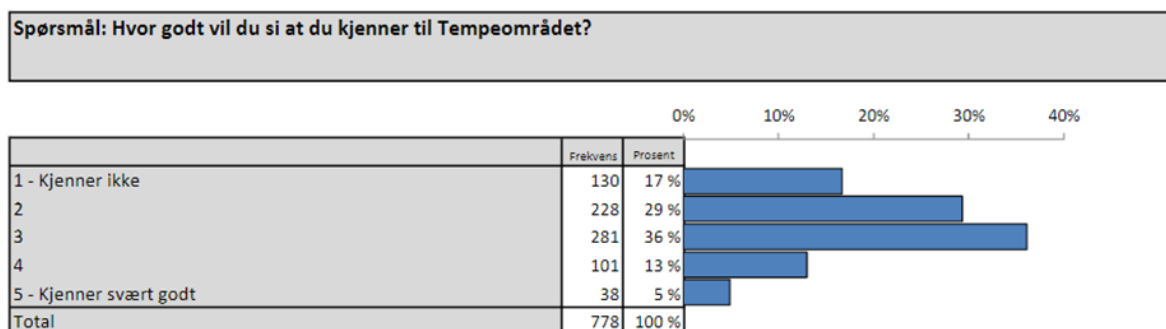

Figur 1.11: Der jeg bor er det et godt kollektivtilbud

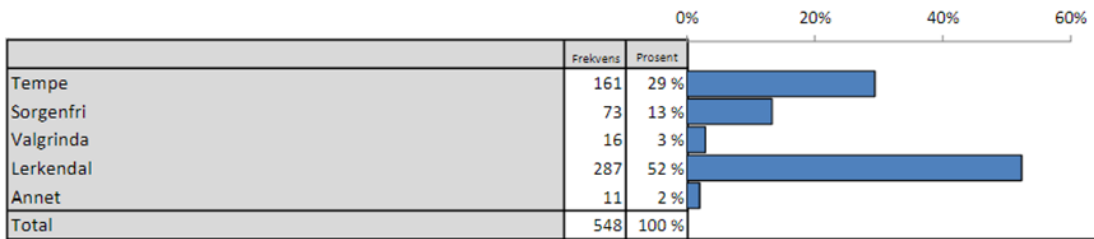
Vedlegg 2: Den digitale omdømmeundersøkelsen

Figur 2.1: Hvor godt vil du si at du kjenner til Tempeområdet?

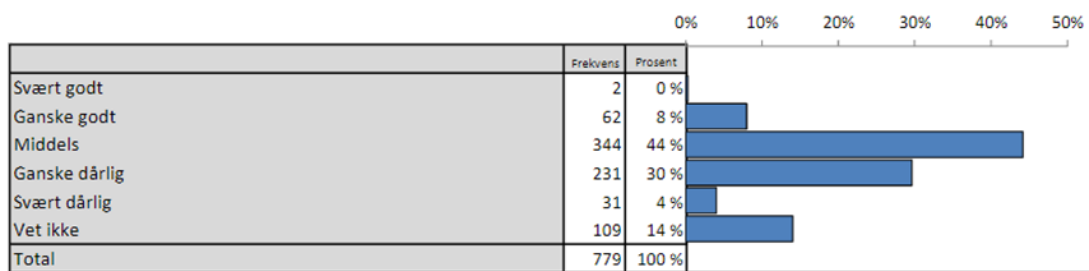
Figur 2.2: Hvilket delområde av bydelen Tempe kjenner du best?

Spørsmål: Hvilket delområde av bydelen Tempe kjenner du best?

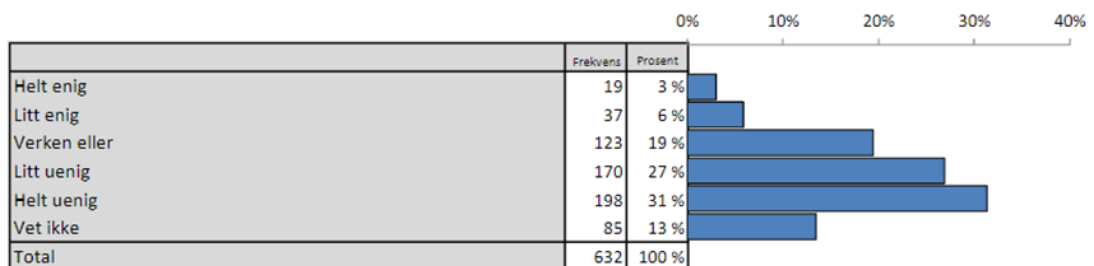
Figur 2.3: Alt i alt hvilket inntrykk har du av Tempeområdet?

Spørsmål: Alt i alt hvilket inntrykk har du av Tempeområdet?

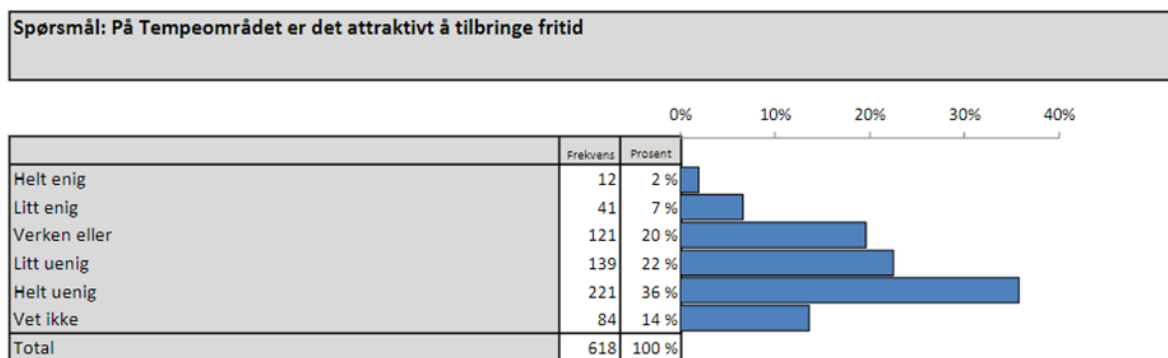

Figur 2.4: På Tempeområdet er det attraktivt å bo

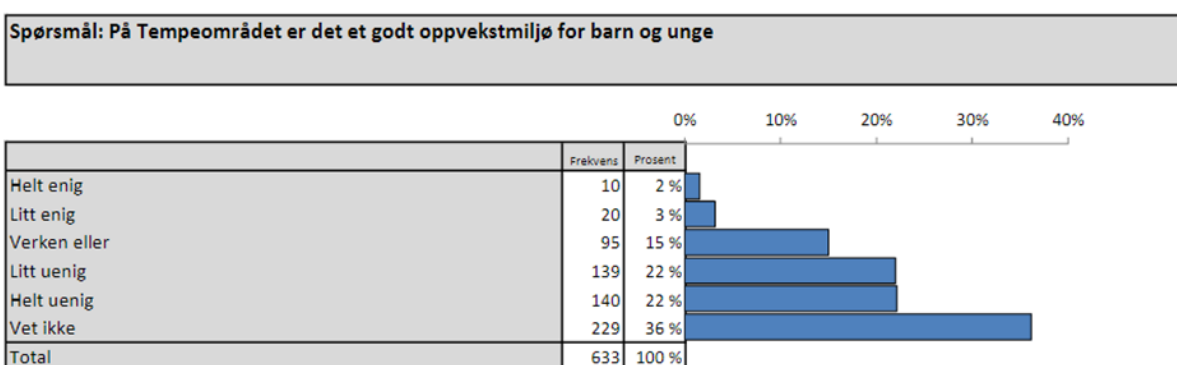
Spørsmål: På Tempeområdet er det attraktivt å bo

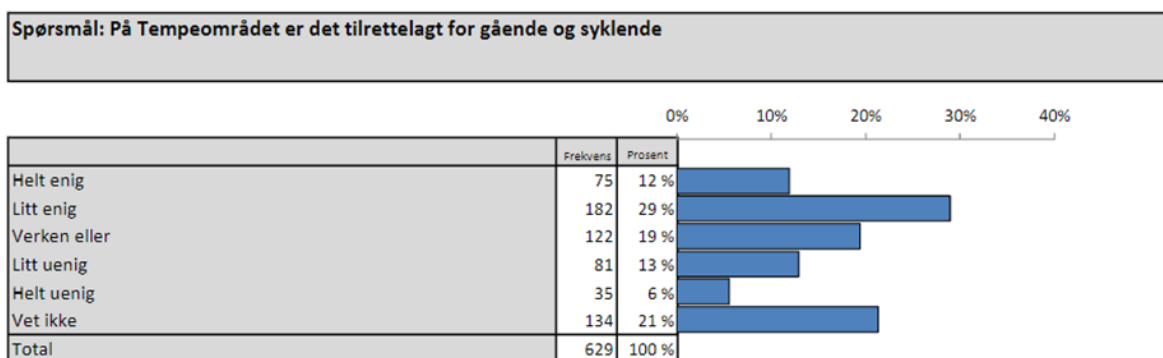
Figur 2.5: På Tempeområdet er det attraktivt å tilbringe fritid

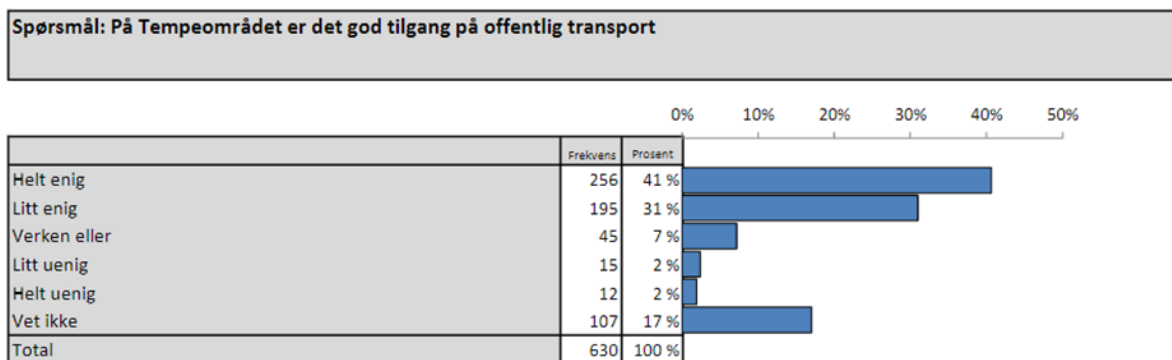
Figur 2.6: På Tempeområdet er det et godt oppvekstmiljø for barn og unge

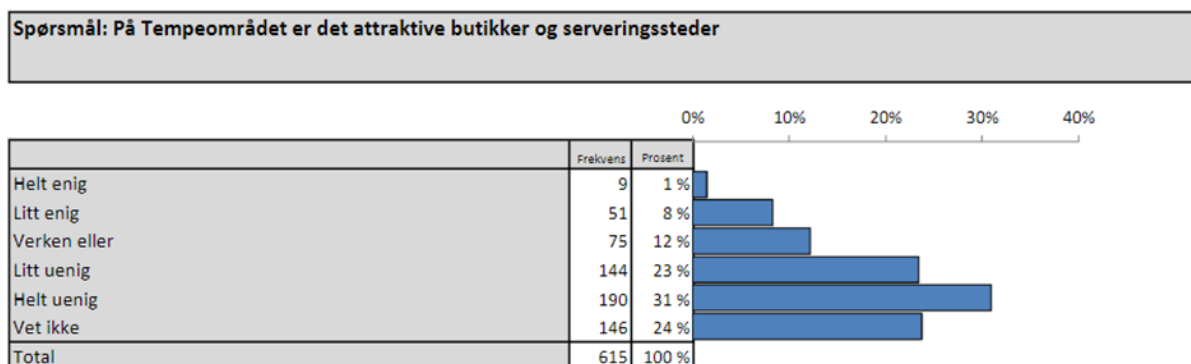
Figur 2.7: På Tempeområdet er det tilrettelagt for gående og syklende

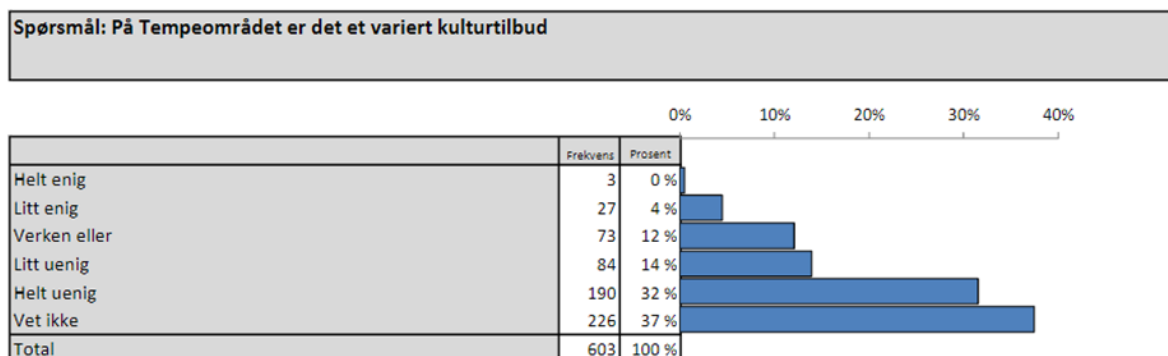
Figur 2.8: På Tempeområdet er det god tilgang på offentlig transport

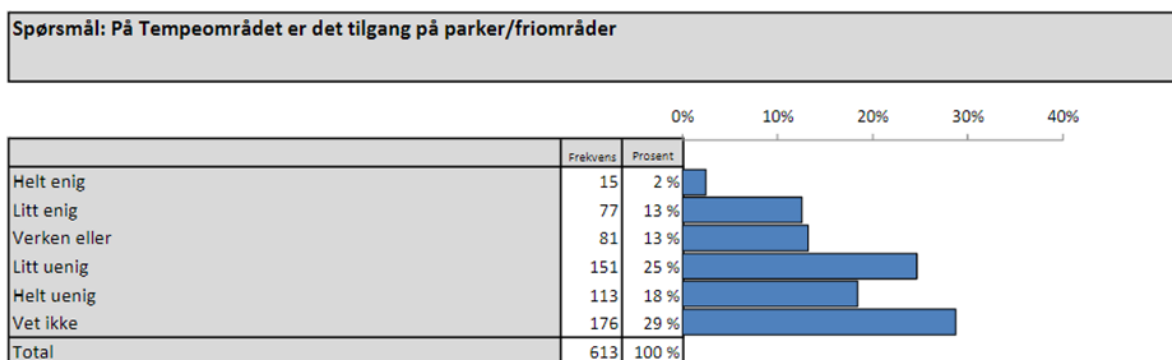
Figur 2.9: På Tempeområdet er det attraktive butikker og serveringssteder

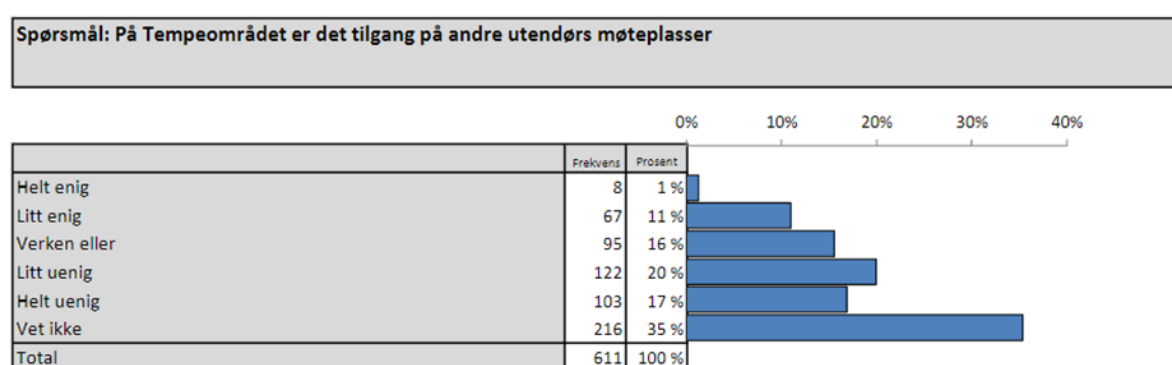
Figur 2.10: På Tempeområdet er det et variert kulturtilbud

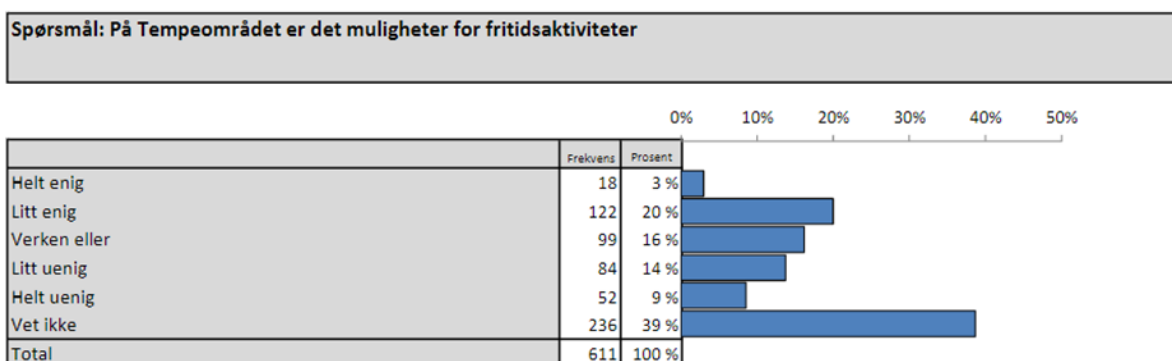
Figur 2.11: På Tempeområdet er det tilgang på parker/friområder

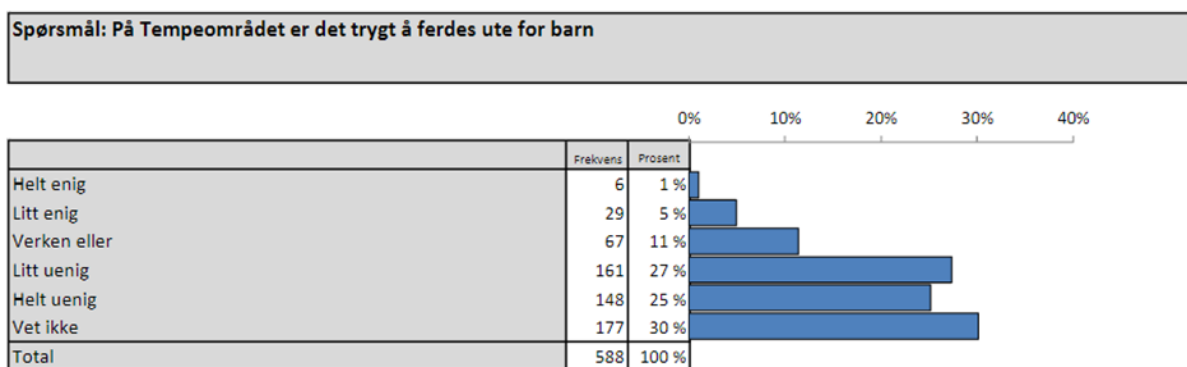
Figur 2.12: På Tempeområdet er det tilgang på andre utendørs møteplasser

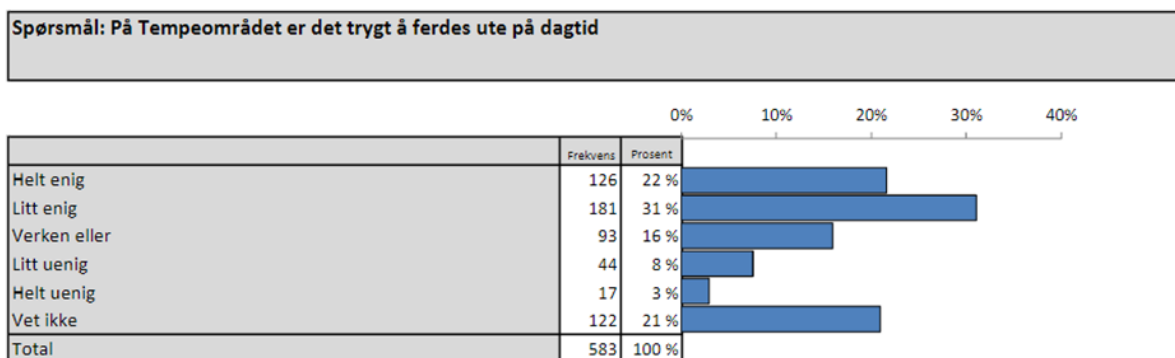
Figur 2.13: På Tempeområdet er det muligheter for fritidsaktiviteter

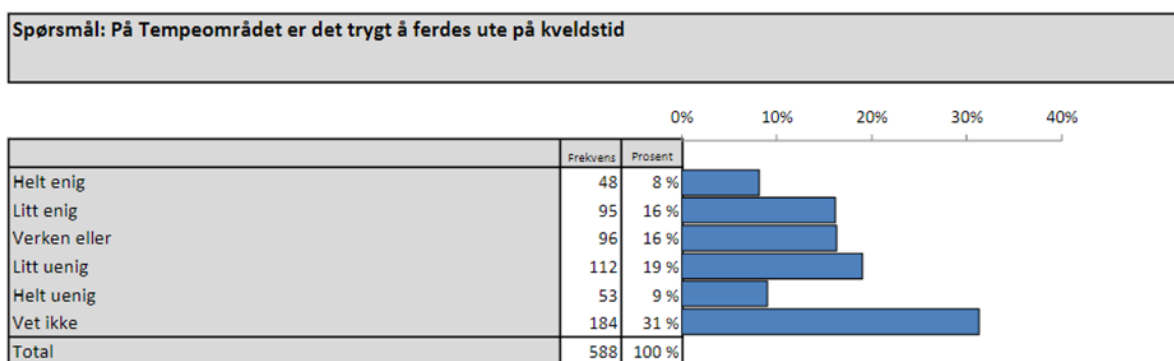
Figur 2.14: På Tempeområdet er det trygt å ferdes ute for barn

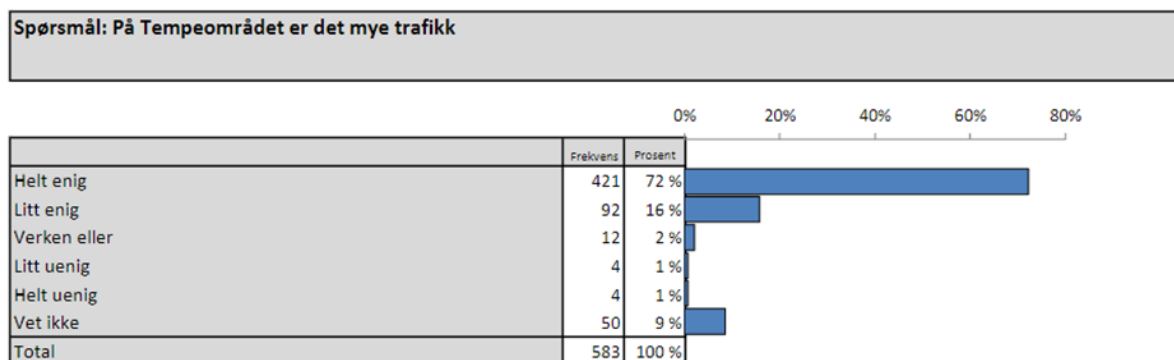
Figur 2.15: På Tempeområdet er det trygt å ferdes ute på dagtid

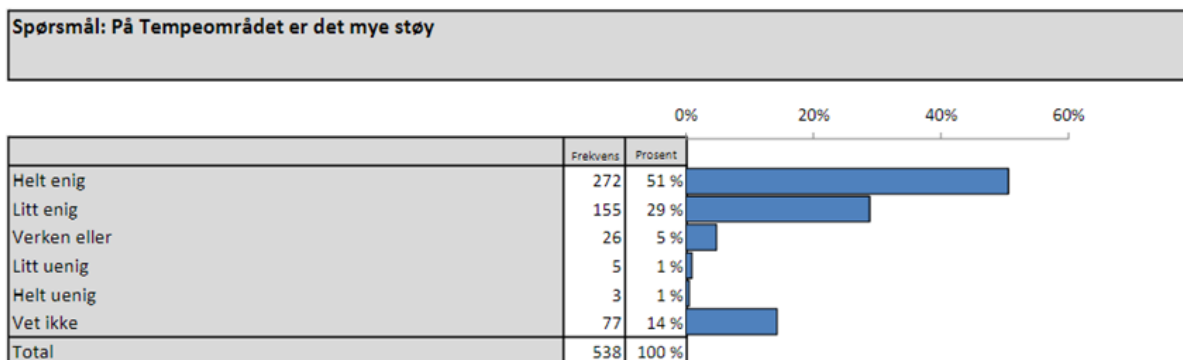
Figur 2.16: På Tempeområdet er det trygt å ferdes ute på kveldstid

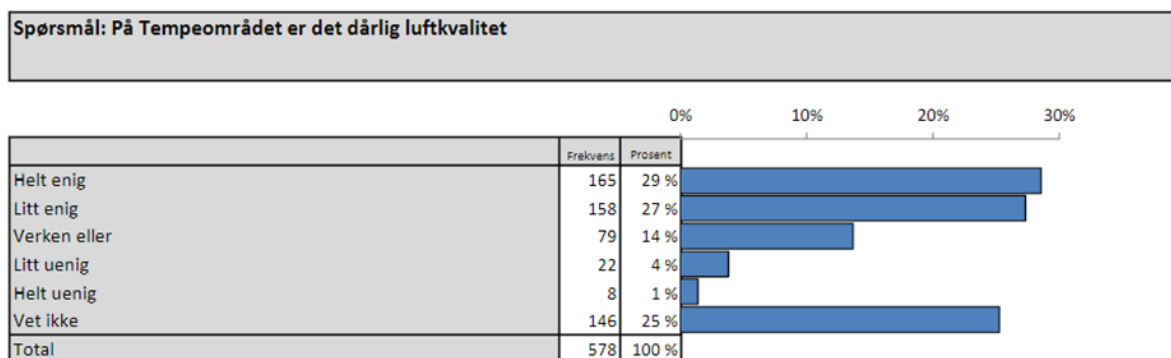
Figur 2.17: På Tempeområdet er det mye trafikk

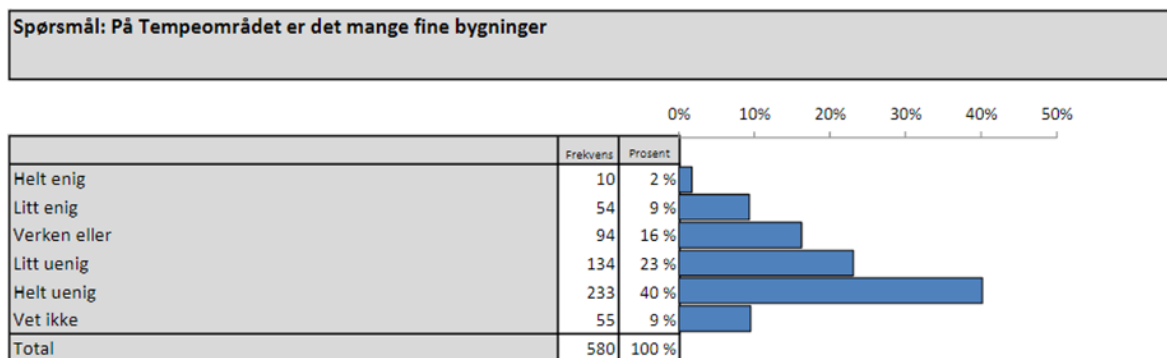
Figur 2.18: På Tempeområdet er det mye støy

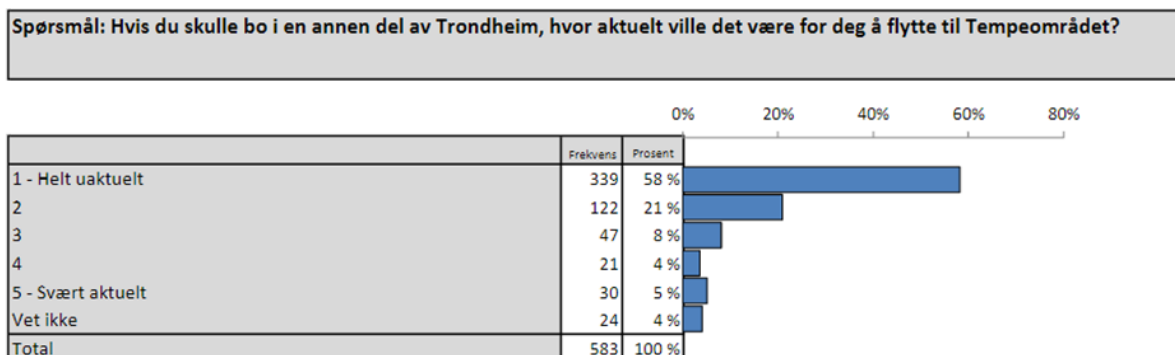
Figur 2.19: På Tempeområdet er det dårlig luftkvalitet

Figur 2.20: På Tempeområdet er det mange fine bygninger

Figur 2.21: Hvis du skulle bo i en annen del av Trondheim, hvor aktuelt ville det være for deg å flytte til Tempeområdet?

Oppsummering av omdømmeundersøkelsen

Det er en del av respondentene som ikke kjenner til Tempeområdet, halvparten svarer likevel at de kjenner Lerkendal best og videre er det mange som kjenner til Tempe. En kan si at inntrykket av området er middels til dårlig blant andre innbyggere i kommunen, basert på det en ser i undersøkelsen. Mange av respondentene mener det ikke er attraktivt å bo der og heller ikke å tilbringe fritid der. Når det kommer til oppvekstmiljø svarer over en tredjedel at de ikke vet om det er bra og nærmere halvparten er uenige i at det er et godt oppvekstmiljø i Tempeområdet. Av resten syns flere det er middels godt, mens få mener at det er godt.

Når det gjelder fremkommelighet viser respondentene et positivt bilde av Tempeområdet, der tilgangen på offentlig transport er god og det er middels til godt tilrettelagt for gående og syklende. Det er overveiende mange som er enige i at det er mye trafikk og støy på Tempe-Sorgenfri. Det samme gjelder dårlig luftkvalitet, men her svarer en fjerdedel at de vet ikke. Det er mange som er uenige i at det mange fine bygninger på Tempe-Sorgenfri.

En er i stor grad uenig i at det er attraktive butikker og serveringssteder og et variert kulturtilbud på Tempe-Sorgenfri. Det samme gjelder tilgangen på parker og friområder, og andre utendørs møteplasser. For disse spørsmålene er det også rundt en tredjedel som svarer at de ikke vet. Det er blandede svar på om det er muligheter for fritidsaktiviteter. Mange vet ikke, men flere svarer noe positivt eller rundt middels.

Angående trygghet, mener mange det er utrygt å ferdes ute for barn på Tempe-Sorgenfri. Ellers er mange enige i at det er trygt å ferdes på dagtid, bare 10% er uenige i dette. På kveldstid er det noe færre som mener det er trygt, da fordeles svarene bredere på skalaen fra helt enig til helt uenig, men størsteparten av svarene er rundt middels. Nærmere en tredjedel svarer at de ikke vet.

58% av utvalget mener det er helt uaktuelt å flytte til Tempeområdet, i tillegg mener 21% at det er uaktuelt. Det er altså svært få det er aktuelt for å flytte til området for, det er en større andel av aleneboere og de mellom 20-29 som det er aktuelt for.

Vedlegg 3: Levekår- og folkehelse rapport (Trondheim kommune, 2021)

Tabell 3.1 : Husholdningstyper i Tempe-Sorgenfri i årene 2001, 2009 og 2018 og i Trondheim (2018). Prosent

Husholdningstype	Tempe-Sorgenfri			Trondheim
	2001	2009	2018	2018
Aleneboende (18-34 år)	15,4	17,9	35,4	20,8
Aleneboende (35-66 år)	25,0	27,0	13,8	14,4
Aleneboende (67 år +)	25,2	21,0	12,8	8,3
Enslige forsørgere	4,5	4,3	3,1	3,4
Par (18-34 år)	4,2	4,3	10,4	8,2
Par (35-66 år)	7,9	7,2	3,9	8,0
Par (67 år +)	6,6	5,6	3,2	7,2
Par med barn	5,0	7,9	8,7	18,1
Andre husstander	6,5	4,9	8,9	11,6

Tabell 3.2 : Innvandrergupper i Tempe-Sorgenfri i 2001, 2009 og 2018 og i Trondheim (2018). Prosent.

Innvandrergupper	Tempe-Sorgenfri			Trondheim
	2001	2009	2018	2018
Innvandrere fra Østeuropeiske EU-land	0,4	1,2	3,4	2,7
Innvandrere fra Asia, Afrika mv.	3,8	8,3	24,8	9,3
Personer uten innvandrerbakgrunn	93,7	88,2	68,9	84,9
Innvandrere fra alle grupper	6,3	11,8	31,1	15,1

Tabell 3.3: Type bolig og boligstørrelses i Tempe-Sorgenfri i 2013 og 2019 og i Trondheim (2019). Prosent

Boligtype og boligstørrelse	Tempe-Sorgenfri		Trondheim
	2013	2019	2019
Småhus	15,3	15,3	52,9
Blokk	84,7	84,9	47,1
Små boliger (1-2 roms)	68,8	65,9	32,2
Mellomstore boliger (3-4 roms)	30,2	32,7	45,8
Store boliger (5 roms +)	1,0	1,3	22,0

Tabell 3.4: Trangboddhet i Tempe-Sorgenfri og Trondheim (2018). Prosent

Trangbodde	Tempe-Sorgenfri	Trondheim
	2018	2018
Husholdninger uten barn som bor trangt	13,6	9,9
Husholdninger med barn (0-17 år) som bor trangt	57,8	17,4
Barn (0-17 år) som bor trangt	69,1	21,5

Tabell 3.5 : Flyttemønster for Tempe-Sorgenfri i 2001, 2009 og 2018 og for Trondheim (2018). Prosent

Flyttemønster	Tempe-Sorgenfri			Trondheim
	2001	2009	2018	2018
Flytting inn i levekårssonen	18,8	24,0	23,6	15,3

Flytting ut av levekårssonen	21,4	19,9	29,0	14,5
Flytting internt i levekårssonen	1,1	3,2	3,0	2,1

Tabell 3.6 : Selvrapportert trygghet og trivsel i Tempe-Sorgenfri og Trondheim (2019). Prosent

Trygghet og trivsel	Tempe-Sorgenfri		Trondheim	
	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
Føler i stor grad trygghet i sitt nærmiljø	73,2	74,7	85,6	88,4
Trives i stor grad i nærmiljøet sitt	62,6	58,2	72,4	69,6

Tabell 3.7: Utvalgt kriminalstatistikk for Tempe-Sorgenfri og Trondheim (2017-2019). Prosent, antall satt i parentes.

Kriminalitet	Tempe-Sorgenfri	Trondheim
	2017-2019	2017-2019
Volds- og trusselutøvere etter bosted, unntatt familievold (andel pr. 1000 innbyggere)	7,4	6,0
Voldskriminalitet etter gjerningssted	(36)	-
Totalkriminalitet (hendelser) etter gjerningssted med gjerningsperson under 20 år	(28)	-
Skadeverk etter gjerningssted	(35)	-
Vinning unntatt mindre tyveri (naskeri) fra butikk, tyveri fra butikk eller kunde, og bedrageri	(193)	-

Tabell 3.8: Opplevd fysisk og psykisk vold i Tempe-Sorgenfri og Trondheim (2019). Prosent

Opplevd fysisk og psykisk vold	Tempe-Sorgenfri		Trondheim	
	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
Noen gang opplevd psykisk vold fra sine nærmeste (truet, utskjelt, latterliggjort mv.)	29,9	15,4	19,4	10,0
Noen gang blitt utsatt for fysisk vold (banket, skadet)	21,3	29,6	13,0	20,2

Tabell 3.9: Inntektsforhold i Tempe-Sorgenfri i 2009 og 2018 og for Trondheim (2018). Kroner og prosent

Inntekt	Tempe-Sorgenfri		Trondheim
	2009	2018	2018

Medianinntekt etter skatt pr. forbruksenhet	231 417	245 983	375 222
Andel personer (30-54 år) med samlet inntekt før skatt innenfor laveste inntektskvintil	34,1	38,5	20,0
Andel personer (30-54 år) med samlet inntekt før skatt innenfor høyeste inntektskvintil	8,6	4,1	20,0
Andel husholdninger med årlig lavinntekt (EU60)	15,1	26,8	14,9
Andel husholdninger med barn med årlig lavinntekt (EU60)	16,8	40,7	9,3
Andel barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt (EU60)	19,4*	37,9**	8,1**

* 2007-2009

** 2016-2018

Tabell 3.10 : Utdanningsnivå og arbeidstilknytning for Tempe-Sorgenfri i 2001, 2009 og 2018 og for Trondheim (2018). Prosent

Utdanning og arbeidstilknytning	Tempe-Sorgenfri			Trondheim
	2001	2009	2018	2018
Andel med mer enn grunnskole	66,3	62,2	62,2	81,3
Andel med universitet og høyskole, lang	7,2	11,3	20,5	22,6
I arbeidsstyrken, kvinner og menn (35-54 år)	-	-	65,5	83,4
Andel uføretrygdede (18-67 år)	17,8	18,2	11,3	8,3
Andel mottakere av sosialhjelp (16 år +)	7,2	8,0	4,4	3,0

Tabell 3.11: Helseforhold i Tempe-Sorgenfri og i Trondheim (2019). Prosent

Helseforhold	Tempe-Sorgenfri		Trondheim	
	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
Dårlig selvopplevd helse	32,6	33,2	24,3	17,3
Langvarig begrensende sykdom/funksjonsevne	44,0	41,4	31,4	27,1
Har noen gang opplevd livstruende skade/sykdom	18,3	18,3	11,8	13,4
Plager med smerter i ledd og muskler	31,8	29,0	21,4	17,3
Overvekt og fedme (KMI \geq 25)	49,4	61,8	44,0	57,1
Hjerte- og karsykdommer	14,7	12,7	7,4	13,0

Diabetes	5,6	12,9	3,4	4,9
KOLS	4,2	6,1	1,7	2,0
Hemmet av langvarig psykisk sykdom	17,2	16,1	11,9	8,3
Plaget av angst	34,9	37,2	26,4	23,0
Nedfor/deprimert	46,5	44,7	39,5	34,7

